

Reconstruir la Identitat Masculina: Una necessitat política.

Clavell cultura, sl
Ramon Llull, 28, baixos 2a.
08330 Premià de Mar
Telèfon 93 751 18 47
edicions@elclavell.com

© Daniel Gabarró Berbegal
© Clavell cultura, sl

Disseny i maquetació: Clavell cultura, sl

ISBN: 978-84-89841-xx-x

D.L.:

Tots els drets reservats. No és permesa la reproducció total ni parcial d'aquest llibre, ni la recopilació en un sistema informàtic, ni la transmissió per mitjans electrònics, mecànics, per fotocòpies, per registre o per altre mètodes, sense l'autorització prèvia i per escrit de l'editor o el propietari del copyright.

Reconstruir la Identitat Masculina: Una necessitat política.

Daniel Gabarró Berbegal

Prèvia.

La llengua utilitzada en aquest text és la que, en àmbits acadèmics, s'anomena “llengua fàcil”. Es tracta d'un nivell de llenguatge rigorós en el contingut però assequible en la forma.

Els peus de pàgina, en canvi, constitueixen un segon nivell de lectura, són d'ampliació optativa i obeeixen a una intencionalitat més tècnica: fonts, bibliografia o disgressions que poden obrir noves perspectives d'anàlisi a altres investigacions.

Escriure en “llengua fàcil” no és una opció, sinó una obligació política, en el sentit més social del terme. Tal com Karl Popper¹, ens explica “tot intel·lectual té una responsabilitat molt especial. Té el privilegi i l'oportunitat d'estudiar. A canvi ha de presentar els resultats dels seus estudis de la forma més simple, clara i modesta que pugui. (...) Qualsevol que no sàpiga parlar de forma senzilla i amb claredat no hauria de dir res i ha de seguir treballant fins que pugui fer-ho”. D'aquesta manera el llenguatge assequible es converteix en una eina que no domina, sinó que il·lustra i il·lumina el camí a recórrer.

1 Popper, K.; (1994), pàgines 114 i 262.

Introducció: un escrit per redefinir la Identitat Masculina.

Des d'una visió feminista, solidària i transformadora de la realitat no podem acceptar que les diferències biològiques es converteixin en desigualtats socials i culturals. Hem de lluitar per tal d'evitar que certes diferències anatòmiques com la presència o absència de penis siguin causa d'injustícia. Per tant, ens cal incidir en la realitat per transformar-la i construir-la per a què tothom, al marge dels seus genitals, pugui ésser tan lliure com sigui possible.

El moviment feminista, el marxisme, la teoria gai-lesbi-trans, la sociologia i l'antropologia han fet molt per ajudar-nos a veure de quina manera el sexisme oprimeix les dones i ha reflexionat prou per oferir-nos vies de treball per tal de trencar aquesta opressió.

En aquest moment, hi ha polítiques decidides per a dones que han significat una millora històrica important. Cal seguir fent aquestes polítiques, i fins i tot amplificar-les, perquè encara queda molt de camí per fer. Resulta evident el cost que

el sexisme significa per a les dones i és obligació dels poders públics remoure aquests obstacles per evitar la desigualtat.

Aquest escrit, però, no es centrarà en el gènere femení, sinó en el masculí. L'home ha de començar a implicar-se en una lluita per la igualtat entre dones i homes, ha d'entendre que aquesta lluita no és un tema de dones, sinó un tema de totes i tots, un tema que té greus conseqüències negatives per a ell com a persona i com membre d'una societat. Aquest treball vol sensibilitzar en aquesta direcció.

Aquesta recerca reordena tota una sèrie d'estudis, bibliografia, reflexions i experiències per oferir una proposta política concreta: incorporar els homes a les teories i pràctiques de l'equitat i la justícia entre gèneres. Tal com afirma Carles Lomas², encara que en alguns contextos sigui encara "políticament incorrecte" convidar a una reflexió crítica i a una acció transformadora de les identitats masculines, és evident que és difícil avançar en el camí vers la igualtat entre homes i dones si aquests camí no es transita cada vegada més per homes. Cal que els homes com a col·lectiu estiguin en contra de què el fet biològic d'haver nascut mascles els otorgui d'una manera natural i inevitable una sèrie de beneficis patriacals i tot tipus de privilegis al pla personal, familiar, laboral i social respecte les dones.

Resulta quasi impossible imaginar canvis consistents a la vida de les dones si no van acompanyades de canvis tangibles i reals a la vida dels homes. De la mateixa manera, la comunitat lesbiana-gai-bisexual-transexual (LGBT) ha de promoure canvis socials importants si vol aconseguir una veritable normalització social després de la igualtat jurídica que ha suposat l'aprovació de la llei del dret al matrimoni. La superació de la Identitat

2 Carles Lomas (2004), pàgines 7 i 18.

Masculina Tradicional apareix com una forma concreta d'assolir una veritable igualtat i una relació intergèneres equilibrades i lliures.

De la mateixa manera que el feminisme ha assenyalat els punts limitadors per a les dones de la nostra estructura sexista i s'ha implicat en reconstruir un nou paper social de la dona, també cal assenyalar els punts que afecten els homes dins el sexisme i reescriure el seu paper social. Aquest treball cerca indicar quins aspectes masculins han de canviar-se i demostrar que aquest canvi és una opció políticament i social sensata en el moment actual.

*Primera part: compartint
significats.*

Sexe i Gènere.

Abans de proseguir m'agradaria deixar clar un parell de conceptes bàsics: gènere i identitat. Aquests dos conceptes tenen una importància clau en aquesta recerca i cal estar-ne segur de parlar amb el mateix llenguatge.

El gènere és una construcció social. Parteix de la diferència biològica entre tenir penis i no tenir-ne, anomenant homes als posseïdors i dones a les no posseïdores tot manifestant expectatives diferents per a uns i altres limitant-los la seva llibertat. A partir de la presència o absència de penis en una persona concreta, la societat espera d'ella un paper social concret: és el que anomenem “gènere”. Simplificadorament podem dir que **gènere és un sinònim d'expectatives socials**.

Vull aprofitar l'ocasió per remarcar que fins i tot la separació entre homes i dones que sembla tan evident és una construcció social. Tal com explica la coneguda antropòloga catalana Olga Viñuales³, “des de l'antiguitat fins que va arribar el segle XIX es pensava que només existia un sexe i dos gèneres. Sense dubte,

3 Olga Viñuales (2002), pàgina 38

el gènere masculí era el més valorat pel seu paper de generador de vida a través del semen”. Es creia que el semen contenia, en diminut, el fetus que s’allotjava a l’úter de la dona, la qual només aportava un espai on aquest fetus pogués créixer. Alguns investigadors de l’època fins i tot havien “vist” a través dels primers microscopis com el líquid seminal contenia diminutes persones amb braços, cames...

Per tant, com diu Viñuales, a la dona se li reconeixia socialment un gènere passiu diferent del masculí que era actiu. Però homes i dones no es diferenciaven per pertànyer a sexes diferents, radicalment oposats. Ben al contrari, es considerava que la dona no era una altra cosa que un home imperfecte, un graó més dins l’escala dels éssers que van des dels animals fins als homes, reis de la creació. Fins al Segle XIX era evident que homes i dones tenien els mateixos genitals, però uns en disposició externa i els altres en disposició interna, de tal manera que els testicles i els ovaris eren anomenats “orquillons” en ambdós casos.

El paper social de la dona era un paper bàsicament passiu, un paper en funció dels altres: primer seria filla, després esposa i, finalment mare. Aquesta era la funció, el rol social que compliria. Una filla necessita un pare, una esposa necessita un marit i una mare necessita d’uns fills. Fins al Segle XIX la dona necessita dels altres per a existir, manté un paper subsidiari a l’home, sense els altres la dona no tenia paper social.

A nosaltres, persones d’inicis del segle XXI, ens sembla evident que les persones humanes ens dividim en dos sexes diferents: homes i dones. Tot i que aquest és un altre mite de la mateixa magnitud que l’anterior. No és cert que hi hagi dos sexes. És una altra evidència construïda socialment, encara que sembli una evidència biològica i empírica. Hi ha més de dos

sexes: com a mínim, tal com indica l'Olga Viñuales en el mateix llibre podem distingir cinc sexes diferents. Convido al lector i a la lectora a aprofundir en aquest punt llegint Lesbofobia, però no entraré en el tema per tal de no apartar-los del nucli central d'aquest apartat: **gènere són les expectatives socials diferents que tenim en funció del "sexe" de la persona**. Esperem coses diferents dels homes que de les dones: a aquestes expectatives les denominem gènere. Òbviament **aquestes expectatives són culturals i, per tant, la bona nova és que poden modificar-se**.

Gènere i identitat.

Al llarg d'aquest escrit parlarem sovint d'Identitat Masculina. Aquest concepte té una importància capdal en l'anàlisi que farem, per aquest motiu cal compartir el seu significat.

Vull reivindicar, juntament amb Óscar Guasch⁴, l'ús del terme "Identitat Masculina" enlloc de masculinitat, pels mateixos motius que gairebé mai no es parla de feminitat quan vol parlar-se del rol i la identitat femenina. Hem de conquerir la perspectiva de gènere per observar també l'home, perquè el mateix concepte "home" està carregat d'expectatives de gènere i no l'hem d'excloure d'una mirada que pot oferir-nos importants camins de comprensió i intervenció política i social.

La paraula identitat fa referència a la capacitat d'una persona de mantenir constantment la pròpia personalitat. Es un concepte inicialment filosòfic que ha devingut un concepte extraordinàriament útil per a la psicologia, l'antropologia i

4 Óscar Guasch (2005), pàgines 23-31

la sociologia. La identitat és una resposta individual a les expectatives socials i a l'educació rebuda i es manté relativament estable, encara que pugui evolucionar, al llarg de l'existència de la persona. La identitat es construeix, bàsicament, en el pas de l'adolescència a l'adulthood. **La identitat respon a la pregunta bàsica de qui sóc.** Jo sóc la meva identitat.

En una societat que divideix els humans en dones i homes és evident que cadascun d'aquest grups tindrà una identitat diferent: sense identitat no hi hauria diferència. La identitat masculina serà la resposta que els homes donaran a les expectatives socials de gènere. Són respostes individuals a expectatives socials. Cada home donarà una resposta diferent en funció de la seva realitat biològica, genètica, psicològica, familiar... però aquesta resposta tindrà punts en comú amb les d'altres homes. No som illes: ens construïm individualment en funció del marc social que ens acull.

Que la identitat sexual sigui socialment construïda (i no natural com molts creuen), no vol dir que no existeixi. És tan verídica com l'existència de la reina d'Anglaterra, encara que també la realitat sigui una construcció social. És més, la identitat masculina basada en les expectatives de gènere que desperten els homes genera en la vida quotidiana una sèrie de conseqüències socials indesitjables que cal assenyalar i superar. Però no vull avançar els aconeteixements i prefereixo, per tal de clarificar el discurs al màxim, entrar en un altre apartat que ens ajudi a unificar el marc d'anàlisi previ⁵: la relació entre societat i gènere.

5 No vull tancar aquest apartat sense fer notar que a la nostra societat hi ha una falsa identificació entre sexe, gènere i identitat. Per posar un exemple senzill: quan neix algú ràpidament preguntem si és nen o nena (sexe), per despertar una sèrie d'expectatives (gènere), que han de dur a que aquesta persona construeixi una personalitat estable (identitat). Aquesta cadena o triple identificació és un mite, una construcció cultural i no una realitat estable per se. Torno a remetre a la lectura de Lesbofòbia, d'Olga Viñuales, perquè en realitat

Gènere i Societat.

Des del punt de vista del gènere, és a dir de les expectatives socials diferents en funció dels genitals de les persones, podem veure que la societat occidental té tres característiques claus. Analitzem-les:

Sexista: aquest punt és una conclusió de gran part del que s'ha dit anteriorment. La societat occidental separa els éssers humans en dues i només en dues categories estables i no intercomunicades: la categoria dona i la categoria home. No és possible ser home durant uns anys per després ser dona i, si es vol, tornar a ser home posteriorment. A la nostra societat o s'és home o s'és dona. L'existència d'integèneres o de persones no definides no està contemplada. En altres societats, encara que minoritàries, això no sempre és així.

Encara que la realitat “home” i la realitat “dona” són construccions culturals, socialment es consideren realitats “naturals”, tècnicament es parla que s'ha produït una reidificació: quelcom arbitrari es constitueix en natural. Per tant aquesta característica s'invisibilitza, és fa no rellevant perquè no pot ser diferent a com és. Aquest sexisme es torna inconscient.

Patriarcal: el sexisme, però, amaga una intencionalitat: supeditar les dones als homes socialment i respecte el poder. Les dones tenen menys valor social i públic que els homes. Aquesta diferència de valor és una característica del patriarcat. La dona té un paper subsidiari, un paper secundari respecte l'home.

hi ha, al menys, cinc sexes i no dos com culturalment creiem; perquè, per exemple, l'homosexualitat trenca les expectatives de gènere existents i perquè les identitats no són sempre estables, ni tan sols genitalment, com bé demostra Bibí Andersen. Tot i així, el funcionament habitual és ignorar aquestes realitats i negar la normalitat de qualsevol fet que desmenteixi aquesta construcció social dominant.

Tot es mira des de la perspectiva masculina que esdevé l'única possible i ho impregna tot.

Aquesta presència del masculí per sobre del femení és el que s'anomena “dominació masculina”⁶. La mirada dels homes esdevé l'única sovint sense ni adonar-nos-en, perquè també es converteix en quelcom “natural”, quelcom que ha estat, serà així i no pot ser d'una altra forma diferent. Per exemple, quan descrivim el coit com el moment en que el penis entra a la vagina estem sota el domini, segurament inconscient, del domini masculí. No se'ns acut definir, per exemple, el coit com el moment en que la vagina acull el penis i el rodeja. La dominació masculina és omnipresent: els homes són superiors i tenen el poder i la seva visió androcèntrica és compartida per tothom: homes i dones. Aquest és el manament patriarcal.

Els insults “calçaces” i “paternalista” dirigits als homes són també exemples clars del paper que s'espera que l'home jugui en una societat patriarcal: la de ser actius, tenir el poder i manar, enlloc de, per exemple, cuidar i ocupar-se dels altres⁷.

Heterosexista: la repressió de tot el que és minoritari i diferent és també una característica bàsica respecte la sexualitat i el gènere. És evident que la societat manté unes expectatives bàsicament heterosexuales respecte els seus membres. L'odi contra gais, lesbianes i transexuals està present en moltes actituds socials. De fet, només quatre països del món reconeixen els mateixos drets a les parelles homosexuals que a les heterosexuales⁸, però la normalització absoluta, és a dir

6 Pierre Bourdieu (2000) en fa una descripció força enriquidora, encara que amb un llenguatge i un enfocament un pèl críptic.

7 Guasch (2005).

8 A inicis de l'any 2006 aquest quatre països són: Espanya, Canadà, Holanda i Bèlgica. Resulta sorprenent que el nostre país hagi estat capaç de passar de la foscor del franquisme a l'avanguardia mundial en aquest tema en només 30 anys.

la normalització social, la desaparició de prejudicis contra la comunitats LGBT encara no s'ha assolit en cap país del món.

Però l'heterosexisme no només reprimeix gais, lesbianes i transexuals, també va dirigida (i potser principalment) contra aquells heterosexuals que volen fer-ne un ús diferent a l'assenyalat com "normal". Fixeu-vos que el terme normal torna a fer referència a una altra reificació, és a dir, un altre cop una realitat existent arbitrària es constitueix en l'única realitat possible, es converteix en "natural". L'heterosexualitat que, en origen és només una orientació sexual, es converteix en l'única realitat possible, les variances són mal vistes socialment. És el mateix procés que s'ha seguit per implantar el patriarcat i el sexisme.

Així, qualsevol persona heterosexual que mantingui un desig no estàndard serà reprimida. Per exemple, qualsevol persona heterosexual al que li agradi vestir roba interior de l'altre sexe, o que gaudeixi de les relacions sm, o del bondage o que prefereixi mantenir relacions sexuals sense intercanvi de fluids... serà automàticament reprimida.

De la mateixa manera l'heterosexisme pressionarà contra qualsevol relació de dues persones adultes d'edats molt diferents; per exemple una relació sexual i/o afectiva entre un persona de vint anys i una altra de cinquanta anys es mal vista socialment: l'edatisme és una expressió més de l'heterosexisme que s'ha d'entendre com una forma de control a favor d'allò normatiu i estàndard. Per aquest mateix motiu les conductes bisexuals, els triangles (fins i tots aquells que són estables i perduren al llarg dels anys) són mal vistos i reben una important pressió social contra ells.

Cal entendre, doncs, l'heterosexisme com una forma de control social que no només està dirigida, com podria semblar,

contra altres formes d'orientació sexual, sinó contra qualsevol forma d'estructura relacional afectiva o sexual no estàndard. L'heterosexualitat, en la seva construcció actual no és només (com podria semblar en una primera visió superficial) una orientació sexual sinó tot un estil de vida que organitza les relacions personals en relacions monògames heterosexuales estables fortament regulades en els seus paràmetres: tipus de relacions permeses, edats, número de persones implicades, lligams i obligacions entre els membres, etc⁹.

Resumint, la nostra societat és sexista, patriarcal i heterosexista. Els costos que les dones han de pagar en aquesta societat han estat molt estudiats. **Aquest estudi, en canvi, aborda el gènere masculí, la identitat masculina i els costos socials que comporten.**

Deconstrucció i reconstrucció de la identitat femenina.

Una de les coses fonamentals per les que serà recordat el segle XX és pel feminisme. Definitivament és el segle de les dones. Coincideixo amb Eric Hobsbawmen remarcar que no hi ha volta enrera, que el S XX ha significat un canvi quantitatiu i qualitatiu del paper social de les dones. Llegir el capítol dedicat a la dona és entendre que elles han protagonitzat un salt qualitatiu altament transformador.¹⁰

9 Guasch (2000 i 2005) és fonamental per aprofundir en aquest punt.

10 HOBBSAWM, E.; (1995); capítol XI

El feminisme va posar en dubte el paper tradicional de la dona i van negar-se a seguir jugant un paper subsidiari, un paper de dependència respecte la figura masculina i van exigir el seu propi lloc al món. A Occident, després de la Segona Guerra Mundial l'avanç de les dones va ser extraordinari. Des de llavors fins ara la identitat femenina es va deconstruir i tornar a construir-se sobre unes bases noves i millors¹¹. Queda molt per fer, però la realitat ja no és la mateixa i moltes coses han canviat. Cal seguir treballant fins a la veritable igualtat, però la direcció està marcada. La igualtat de la dona està present a les agendes de tots els partits polítics i de totes les administracions, encara que a vegades amb tons dèbils i poca decisió¹².

Però no hem fet el mateix progrés en la deconstrucció i la reconstrucció de la identitat masculina. Mentre la identitat femenina d'inicis del segle XXI i d'inicis del segle XIX no tenen gaire cosa a veure, la identitat masculina no ha patit gaires canvis, això paralitza l'adequat ajustament de les estructures

11 Utilitzo el terme "millor" intencionadament, amb la càrrega que Ken Wilber destaca: una cosa és millor que una altra perquè la inclou i la transcendeix. El nou rol de la dona inclou l'anterior (rol de filla, esposa i mare), però la transcendeix perquè li permet jugar altres papers diferents.

12 Deixeu-me fer un esbós molt simplificat de les necessitats més urgents que la lluita contra el sexisme exigeix avui a la nostra societat catalana des de les aportacions del feminisme: Cal construir un nou model organitzatiu de la societat que reconegui el valor social de la diversitat i doni valor a les experiències i aportacions de les dones. Cal visibilitzar les aportacions de les dones a la millora de la nostra realitat, cal reinterpretar la literatura, la història, la filosofia, la psicologia... perquè han estat escrites des d'una visió masculina o androcèntrica que ha exclòs quasi sistemàticament el paper de la dona i l'ha feta invisible. També en aquesta línia cal remoure els obstacles que encara avui tenen les dones per tal d'accedir a certs espais de la societat i molt especialment al món laboral, social i polític.

Cal lluitar de forma prioritària contra la pobresa, essent ben conscient que la pobresa avui dia és fonamentalment femenina. Cal, doncs, realitzar canvis estructurals de manera que el gènere de les persones no sigui un element de desavantatges i desigualtats.

Resulta fonamental oferir a les generacions futures un model de relació entre les persones, al marge del seu sexe biològic, respectuós amb la diversitat.

Finalment, cal ser conscients que l'àmbit domèstic (llar, cura de fills o de familiars depenents, relacions personals...) no pot ser menys important que l'àmbit públic (laboral, acadèmic, científic, polític, mediàtic...), sinó que cal considerar-lo com a valuós en ell mateix. Per tant, cal establir mecanismes, com les lleis del temps, per tal que tant l'espai privat com el públic tinguin el mateix valor. L'objectiu, com bé s'explica, no és masculinitzar la dona renunciant als seus valors, sinó transcendir l'actual oposició de gènere entre homes i dones tot enriquint la societat.

socials cap a la igualtat¹³. El feminisme ha creat la meitat d'un llarg canvi i la femeneïtat ha esta posada en dubte, reconstruïda, criticada i modificada. La dona accedeix de forma lenta però continuada a posicions i poders abans negats als seu gènere. En canvi, la masculinitat tradicional i el propi sistema patriarcal-androcèntric-capitalista no s'han qüestionat i s'assumeixen com a models valiosos també per a les dones. D'aquesta manera el conjunt de valors que guien la nostra societat continuen essent bàsicament els mateixos: tornem al tema abans esmentat de la dominació masculina, uns implícits invisibles que construeixen la nostra visió del món.

En aquest decalaix entre el paper social de la dona força transformat i el paper social de l'home cristallitzat, en aquesta diferència d'evolució és on aquesta recerca vol oferir noves pistes per seguir avançant.

13 Eric Pescador Albiach a Carlos Lomas (2004), pàgina 114 i 120.

*Segona part: diagnosticant
la realitat.*

Conflictes socials i identitat masculina.

Aquesta és la tesi central d'aquesta recerca: una gran part dels problemes prioritaris de la nostra societa tenen un dels seus orígens claus en la forma com es construeix socialment la Identitat Masculina Tradicional, per tant els poders públics tenen l'obligació d'intentar transformar-la.

Aquesta Identitat Masculina Hegemònica la trobem en molts dels conflictes socials actualment candents: la misogínia, l'homofòbia, la violència de gènere, el fracàs escolar, els grups neonazis, l'elevada sinestralietat en trànsit, la discriminació laboral femenina, l'assetjament escolar, l'elevat abús de drogues, les bandes de joves i adolescents llatinoamericans...

No estic afirmant que tots aquests problemes estiguin únicament i exclusiva originats per la forma com es construeix la masculinitat. Evidentment hi ha altres causes claus com la marginació o la pobresa. Comparteixo amb tots els estudiosos que aquests conflictes tenen múltiples causes. Afirmo, però, que **la forma com els adolescents i els homes són cridats a construir la seva identitat masculina és una causa rellevant en aquests**

conflictes i que sense canviar la Identitat Masculina Tradicional aquests conflictes NO es resoldran.

Identitats Masculines

És cert, com afirma Lomas¹⁴, que no existeix una forma única i excloent de ser dona i ser home, sinó multitud diverses en funció no només del sexe sinó també del grup social, de l'edat, de la ideologia i les creences, la raça, el capital cultural, l'estatus socioeconòmic, l'orientació sexual, l'estil de vida i un llarg etcétera.

Però també és cert que existeix una versió dominant de la identitat masculina que, més que una essència, constitueix una ideologia de poder, una dominació simbòlica, un món de significats on un cert estil d'home n'és el centre. Vull dir que l'androcentrisme, és a dir, la situació central de l'home com a masculí, com a mesura i referència de totes les coses és allò bàsic que defineix la Identitat Masculina. Com afirma Luis Bonino¹⁵, existeixen altres models de masculinitat diferents a l'hegemònica però estan subordinades a la Identitat Masculina Tradicional (IMT) i tenen un valor social molt inferior com ideals masculins.

Aquesta identitat masculina en la seva versió hegemònica s'ha construït a Occident i als països musulmans com un procés de diferenciació i negació dels altres (de qualsevol alteritat, de qualsevol que no sigui aquest jo central masculí), especialment

14 Carlos Lomas (2004) pàgina 12.

15 Luis Bonino (2001), pàgina 1.

contra les dones i els gais. Així, com assenyala José Miguel G. Cortés la identitat masculina s'ha consolidat mitjançant un procés de protecció davant dues amenaces: la feminitat i l'homosexualitat¹⁶.

A partir d'aquesta Identitat Masculina Tradicional dominant, torna a aparèixer el fenomen de la reificació: aquesta versió que només és una de les possibles es converteix en l'única, l'hegemònica, la normal, la correcta: la natural. En conseqüència, tal com s'afirma a Lomas¹⁷ “aquesta manera de ser home s'ha convertit en la *natural* (“els homes són així”) i el resultat és que invisibilitza el poder dels homes sobre les dones i d'alguns homes sobre altres homes. Aquesta invisibilitat permet les relacions de poder i, al mateix temps, les reproduïx gràcies a la dinàmica del *no existent*.”

És cert, tal com deia, que podem parlar de identitats masculines diverses, però a pesar d'alguns canvis observables, l'arquetip tradicional de la virilitat segueix constituint el referent dominant de l'aprenentatge social de la masculinitat per a la majoria dels adolescents i intensificant-se més quan aquests adolescents pertanyen a classes socials populars¹⁸.

La Identitat Masculina Tradicional.

La Identitat Masculina Tradicional comporta elevats beneficis per als homes com a col·lectiu. Per aportar un exemple a escala global

16 José Miguel G. Cortés, citat per C Lomas (2004) pàgina 16.

17 José Olavarría a Carles Lomas (2004) pàg. 52

18 Carles Lomas (2004) pàg. 24

podem observar com els homes concentren el 90% dels ingressos a nivell mundial i posseeixen el 99 % de les propietats.

Resulta evident que el poder, l'economia, el món públic i el món simbòlic –representat clarament pel llenguatge– són bàsicament espais de domini masculí. Aquests són àmbits que expliciten clarament com la Identitat Masculina implica uns beneficis evidents per a molts homes. Per tant, semblaria lògic concloure que resulta difícil que els homes s'impliquin en una tasca de redefinició d'aquesta masculinitat.

Però si observem la Identitat Masculina Tradicional més d'aprop veurem que les seves característiques no són, ni de lluny, una opció adaptativa racional en el moment històric actual¹⁹. Per tant, les possibilitats de generar un moviment de redefinició de la masculinitat són elevades si sabem fer entendre a la societat els beneficis que s'obtindran.

Per entendre els manaments que la Identitat Masculina obliga a complir als homes, cal entendre que, com molts autors afirmen, la masculinitat està sempre en dubte i depèn de la superació de proves continuades i inacabables. Igualment, el moment clau d'aquestes proves és a l'adolescència quan els adolescents han de demostrar que han deixat de ser infants i poden ingressar al món dels adults amb ple dret, han de conquerir la Identitat Masculina.

Cal entendre que a totes les societats és imprescindible abandonar l'estatus infantil per arribar a ser adult i, és precisament en aquest pas que la persona conquerirà la seva masculinitat o la seva feminitat. Obtenir una identitat adulta implica, per tant, prendre com a pròpia una identitat de gènere concreta. Quan

19 Possiblement sí van ser-ho en moments històrics anteriors i va facilitar una estructuració social que va assegurar la pervivència de la cultura occidental en una societat bàsicament agrària i mítica. Wilber (1996 i 1998) i Guasch (2000 i 2005) fan una certa referència implícita a aquesta visió.

un valor social s'oposi a la construcció de la identitat de gènere serà, de forma quasi segura, menystingut perquè, en la jerarquia dels valors, la construcció de la masculinitat i de la feminitat estan per sobre de molts altres valors²⁰.

És evident que el camí de la construcció de la identitat masculina passa per llocs diferents segons l'origen cultural. Deixeu-me transformar la primera frase del segon volum de la coneguda obra de Simone de Beauvoir, el segon sexe: No es neix home, s'arriba a ser-ho.

Això vol dir que cal tenir present els factors socials, culturals i econòmics de cada societat. Tot i les diferències culturals, les societats cristiano-occidentals i, en gran part les islàmiques, compartixen una sèrie de manaments²¹ que els homes han de complir si volen assolir l'estatus masculí adult i abandonar l'espai infantil.

Entre les moltes formes possible d'analitzar els manaments de la Identitat Masculina Hegemònica proposo entendre-la al voltant de tres eixos fonamentals:

- Els homes són diferents a les dones.
- Els homes són superiors a les dones.
- Els homes han d'usar la violència.

Aquests tres eixos estan íntimament relacionats amb les característiques claus de la nostra societat. El primer eix es relaciona amb el sexisme, el segon amb el patriarcat i el tercer amb l'heterosexisme com a forma de reprimir violentament els que trenquin la normativa vigent.

20 El somni, defensat per molts teòrics, especialment des de la teoria queer, d'una futura societat més enllà de tota identitat sexual és, ara per ara, una utopia llunyana encara que possiblement força desitjable.

21 Per llistar aquestes característiques he fet servir diverses fonts tot fonent-les en una versió nova. Cal entendre que la present llista només és un mapa general i que, en tot cas, hauriem de tenir llistes diferents segons ens referíssim a un o a un altre col·lectiu, ètnia o grup social.

Fem una anàlisi més detallada:

1.- Els homes són diferents a les dones.

En una societat sexista, és a dir que separa les persones en dos grups: homes i dones, aquests dos grups han de ser necessàriament diferents. La diferència pot establir-se a l'espai físic dels objectes o a l'espai simbòlic (el de les relacions, el llenguatge o les idees).

Al món dels objectes físics les diferències són múltiples i sovint passen desapercebudes perquè estan perfectament integrades dins la nostra cultura. Cada cop que a una botiga, per posar un exemple, ens pregunten si el que demanem és per home o per a dona ens estan recordant que som diferents. A vegades, fins i tot les mateixes botigues poden ésser diferents segons si es dirigeixen a dones o a homes: les sabateries només per dones, o les perruqueries femenines i les barberies, són mostres clares d'especialització segons el gènere al que van dirigits els productes. Curiosament, vistes en la quotidianitat aquestes plasmacions físiques de l'oposició home/dona, semblen absolutament inofensives, fins i tot divertides.

Els rellotges són una plasmació fascinant d'aquesta diferenciació. Els rellotges de dona acostumen a ser força més petits que els dels homes. Sembla que els rellotgers pressuposin molta més agudesesa visual a les dones que als homes, als qui els calen unes esferes força grans...

Un altre exemple quotidià de com aquesta diferència es porta a l'àmbit físic són les bicicletes. Si pensem en una bicicleta amb quadre en forma de be baixa, de colors llampants amb una cistella davant per dur-hi coses, segur que sabrem que es tracta d'una bicicleta de dona.

Podria citar altres exemples com els bastons, els paraigües, els moneders, etc. però el que vull deixar clar és la finalitat d'aquest objectes és, a més de la seva indubtable utilitat pràctica, evidenciar el gènere del posseïdor o la posseïdora. Evidentment, aquestes plasmacions són construccions culturals i podrien ser diferents. Al Japó, per exemple, existeix una cal·ligrafia exclusiva per a dones.

En una societat hipotètica, podria donar-se el cas que existissin gots per a dones i gots per a homes, o forquilles diferents segons els sexe, o que els llibres fossin físicament diferents segons estiguessin pensats per a un o un altre gènere. La plasmació concreta és indiferent mentre compleixi la finalitat segregadora de separar les persones en dos grups diferents. Les formes no importen, el que sí importa és marcar les diferències, el gènere, és a dir explicitar que existeixen dos tipus de persona (i només dos) respecte al gènere i que cadascun ha de jugar un paper diferent.

Dins de l'espai simbòlic els homes i les dones també són diferents. El sexisme deixa espais diferents per a cada gènere.

Per exemple, el sexisme ha deixat l'espai del raonament als homes i el de les emocions a les dones. Imaginem una escena on una parella heterosexual està discutint sobre la seva relació i un dels dos afirma: “mentre no siguis capaç de parlar com una persona raonable i adulta, controlis les teves emocions i deixis de comportar-te com una persona histèrica em nego a seguir parlant d'aquest tema”. La gran majoria de les lectores i els lectors hauran posat gènere a aquestes paraules: qui les ha dites, l'home o la dona?

Estic segur que pràcticament totes les persones que ho han llegit les haurem posat, imaginàriament, en boca de l'home. La raó és un domini masculí, és un espai simbòlic ocupat pels

homes. La Il·lustració va ajudar a avançar extraordinàriament la humanitat perquè va posar llum sobre un món dominat per la màgia, el mite, els rituals. Però, per una altra banda, va ajudar al mascle a apropiarse la raó com a pròpia. Però en canvi no és cert que els sentiments, les emocions no formin part del món i que, tot sovint, hagin de ser valorades per poder prendre una decisió encertada. La divisió entre raó i emoció és una partició que ha de ser superada. Quan Víctor Seidler a *La Sinrazón Masculina* aboga per compartir el terme raó entre homes i dones està proposant una raó que inclogui també els sentiments i les emocions com a part intrínseca de qualsevol raonament. La mateixa exigència fa Karol Gilligan quan refuta gran part de les proves sobre evolució moral de Kohlberg perquè basa l'evolució moral només en el raonament intel·lectual i no en la visió de l'altre i les seves necessitats que, per a ser compreses, necessiten de l'empatia i les emocions.

Pels homes, l'àmbit de les emocions i sentiments s'han de mantenir al marge de la majoria de les relacions d'amistat: amb els amics es fan coses, no es comparteixen intimitats. La intimitat és una experiència bàsicament femenina que amenaça l'home perquè inclou un doble perill: el perill d'estar en contacte amb els propis sentiments vinculats a la relació personal i el perill de l'homoerotisme si l'altre membre amb qui es comparteix la intimitat és un altre home.

Però, en canvi, les relacions sense intimitat esdevenen hermes i estèrils. Sovint resulta molt decebedor adonar-se dels temes que els homes poden tractar entre ells, fins i tot essent amics. Sovint es limiten a dones, futbol, cotxes, motos, política, temes laborals i diners. Entrar en temes personals i intimitats els està vetat: aquest és un espai de dones i els homes, en tant que són diferents, no hi han d'entrar sota el perill de feminitzar-se.

Un altre espai bàsicament masculí és l'espai simbòlic de l'acció. En canvi l'espai de les dones és la paciència, la passivitat. És per aquest motiu que el coit és entès com una acció de penetració masculina a una receptora femenina passiva. També és per aquest motiu que els homes s'aboquen al bricolatge de motu propi però fugen de la bugada que no produeix res, sinó només manté la quotidianitat en ordre.

En una conseqüència de l'anterior oposició entre acció i passivitat, els homes ocupen l'espai públic on es fan coses a ulls de tothom, mentre les dones es fan càrrec de l'espai domèstic de manera no visible públicament. Per això els homes han de treballar fora de casa i les dones dins de la casa. Per això les dones han de cuinar i els homes han d'aportar els diners per comprar les provisions.

En aquesta divisió simbòlica entre l'espai públic-masculí i l'espai domèstic-femení cal entendre que aquest últim inclou l'obligació de la cura de les altres persones. L'educació dels fills i filles ha de córrer a càrrec de la mare i no del pare. Ella és qui ha de vetllar per l'educació del fill, qui ha d'anar a les entrevistes amb els mestres de l'escola, qui l'ha de dur cada dia a la guarderia o a l'escola, ella qui l'ha de cuidar si està malalt, etc. De la mateixa manera ella serà la responsable de tenir cura de qualsevol persona que s'hagi d'atendre: una persona gran dependent, algun adult malalt, alguna persona amb una minusvalia o alguna dependència... Els homes hauran de fer-se càrrec de l'espai públic, però no de l'espai domèstic, la seva tasca és oferir suport logístic.

Per tant, els homes intentaran d'evitar l'espai domèstic com a lloc de col·laboració en igualtat i òbviament, com a espai de realització vocacional personal. De la mateixa manera evitaran dedicar la seva vida a la cura dels altres, especialment si és a la si

de la llar, fet que dificulta enormement la paternitat responsable o l'atenció adequada a persones depenents que conviuen amb mascles. També per aquest motiu les professions on el suport i l'ajuda a l'altre és un eix fonamental són bàsicament femenines: magisteri, infermeria, atenció a la tercera edat...

2.- Els homes són superiors a les dones

Mentre el sexisme prepara el terreny tot separant homes i dones en espais diferenciats, el patriarcat situa els valors masculins per sobre dels femenins. El que inicialment semblava una simple diferència innocent de dues realitats: homes i dones s'ha convertit en una desigualtat. Els homes són el patró or, les dones hi estan sempre referides a ells com la plata o el coure.

Per aquest motiu és imprescindible que tots les homes segueixin les conductes masculines i els manaments masculins, si seguissin els femenins estarien posant en perill la base del poder masculí. Igual com els Samurais japonesos o els senyors feudals europeus basaven el seu poder en la submissió de la pagesia, així els homes basen la seva superioritat en la submissió simbòlica de la dona. Ser dona és menys que ser home.

Això ho podem observar al món dels insults (una forma poc subtil de control social): quan a un nen li diuen que “és una nena”, l'estan insultant greument. En canvi, a una nena mai no la insultaran dient que “és un nen”. Simplement l'insult no té sentit. Igual com no té sentit per ningú que li diguin, com a insult, “ministre o rei” mentre que rodamón i trinxeraire sí són insults existents. La categoria de “nena o dona” és insultant per a un home perquè el rebaixa.

És cert que en els últims anys els rols femenins i masculins s'entrecreuen, però sempre des de la consideració de què un home perd prestigi en prendre els rols tradicionalment femenins,

mentres que una dona en guanya a l'entrar al món masculí: el món del treball i el món públic.

Igualment, la forma com l'home construeix la seva identitat masculina és un fre continuat a la igualtat entre gèneres perquè per ser homes han d'enfrontar-se amb les dones i evitar que ocupin l'espai públic. Tal com E. Pescador²² ens explica els nois han de liderar sempre els grups on estan, necessiten mantenir continuadament una actitud propulsiva. Ells han de liderar els grups des del riure, la broma, l'acció, la violència..., però sempre en actiu i prenent la iniciativa. No poden permetre que una noia ocupi aquest lloc de lideratge i per això estan sempre competint amb elles i amb els seus propis companys.

En aquest context de superioritat i en un marc on els homes han de demostrar i reiterar sempre la seva masculinitat converteixen la sexualitat en un instrument per demostrar la virilitat. Tenir un penis gran, ser capaç d'ejacular diverses vegades properes en el temps, anar al llit amb força dones diferents... són la demostració d'una masculinitat evident. No importa tant la qualitat humana de la relació, sinó la quantitat i, com a molt, la tècnica amatòria. Es tracta d'un concurs d'acumulació de punts on cada nova amant, cada ejaculació, cada centímetre de penis²³ puntua en l'àlbum de la masculinitat per poder ensenyar-lo a d'altres mascles que refrendin la pròpia virilitat.

Per tant, la sexualitat és una forma d'exercir poder i demostrar domini. Per tal de demostrar la pròpia masculinitat cal prendre la iniciativa sempre, donar la talla i estar sempre disponible per demostrar la pròpia masculinitat. Els problemes d'erecció, de

22 Eric Pescador a Carlos Lomas (2004) pàgina 126.

23 Encara que això és una evidència quotidiana per la gran majoria dels adults pot resultar interessant (i fins i tot divertit) llegir el capítol "los deberes del pene" de Vázquez-Rial (2004).

micro-penis, d'ejaculació precoç, d'impotència no són problemes mèdics per a un home, són problemes nuclears perquè posen en dubte la seva mateixa essència masculina.

A Catalunya segons l'estudi sociològic Comportaments Sexuals dels Espanyols 2005, dins la III Campanya Nacional de Salut Sexual²⁴ hi ha 424.000 homes que pateixen disfunció erèctil, però només un 6% ho reconeix. El motiu és evident: reconèixer aquesta dificultat és, per a molts, haver de posar en qüestió un dels pilars més fonamentals sobre els que es construeix la imatge de la pròpia identitat masculina.

En les relacions familiars cal assegurar que el mascle aporta al sosteniment de la llar la totalitat dels ingressos o, al menys, la quota més gran. No fer-ho és haver fracassat. Que un home no treballi fora de casa podent fer-ho és una humiliació per a ell, resulta impensable que un home amb capacitat per a treballar sigui mantingut per una dona.

En aquest context de demostrar que s'és un gran proveïdor, la moto o el cotxe compleix una funció social que subratlla l'èxit econòmic i per tant la masculinitat exitosa del propietari del vehicle: mireu-me el meu propietari és un gran proveïdor, és un mascle d'èxit! Per això el cotxe és tan intocable per a molts homes: és el símbol extern de la seva virilitat.

La duresa, la no expressió dels sentiments i el fer-se els forts són tres de les característiques de més valor per a un mascle segons aquesta identitat tradicional i que demostren la seva superioritat respecte les dones. Cal ser fort i aguantar. Cal evitar expressar la vulnerabilitat. Cal ser independent, segur i el punt de suport sòlid de l'entorn.

24 Presentat el 7 de juny de 2005.

Per tant, els homes no poden demanar ajuda, perquè són independents i el punt de suport de tot el seu entorn. Si ells fossin dèbils com podrien sobreviure els altres que són (pobrets!) només infants, vells i dones. Tampoc no poden acceptar la seva por, vulnerabilitat, dependència, incapacitat... perquè implicaria reconèixer la seva debilitat i, per tant, la seva manca de masculinitat.

És a dir que per tot plegat i com a contrapartida a aquesta superioritat, els mascles han d'amagar, inhibir o negar actituds, desitjos i/o comportaments etiquetats com a femenins i per tant no poden entrar en cap dels espais que s'han deixat a les dones. Fer-ho seria rebaixar-se i arriscar-se a posar en perill el propi prestigi.

3.- Els homes han d'usar la violència.

Qualsevol home que no segueixi les normes del gènere masculí queda exclòs de la masculinitat i pot ser agredit físicament, verbal o psicològica. És a dir: o amb mi o contra mi. En aquest sentit l'homosexualitat i la feminitat són els dos gran perills on pot caure l'home que s'enmiralla en la Identitat Masculina Tradicional. És en aquest últim gran manament de la virilitat es plasma la tercera característica de la nostra societat: l'heterosexisme com a forma de coerció i de control social. En aquest sentit cal entendre la violència clàssica contra tot el que és minoritari i diferent, ja que posa en perill el paper regulat i superior de l'home: la violència contra els efeminats, els maricons, els moros (sic), els jueus i, en general, contra tots aquells que no segueixen les normes socials generals.

Els homes tenen permís per usar la violència si el context ho reclama. És més, forma part d'una de les seves obligacions com a mascles: usar la violència en situacions de risc.

Sovint pensem que aquest manament ens queda molt llunyà, tanmateix no és així. Convidaria les persones que em llegeixen a imaginar-se la següent escena: una parella heterosexual caminant del braçet pel carrer quan es troben amb una persona borratxa que els increpa i molesta. Un dels membres de la parella, davant la inacció de l'altre, la hi reprotxa mentre s'agafa més fort al seu braç i li diu: "Però és que no faràs res per defensar-me?"

Estic segur que gairebé tothom haurà imaginat la dona censurant la conducta del seu acompanyant masculí: en certes ocasions són els homes han d'usar la violència, si cal, per resoldre els conflictes. Evitar-ho és de covards, de poc homes.

Fins i tot, en situacions extremes, els homes han de matar altres homes o ser matats per ells. Lluitar (i vèncer!) reafirma la nostra masculinitat. Les frases "No siguis gallina", "Ets un covard", "A què no t'atreveixes", "ets un calçaces", etc. són exemples clars del mandat masculí d'enfrontar-se violentament a les provocacions sempre que calgui.

Existeix, però, un altre factor que augmenta encara més les probabilitats d'utilitzar la violència per part dels homes: la contenció emocional. En contenir l'expressió de les emocions i els sentiments (perquè l'expressió emocional és femenina, recordem-ho) els homes generen tensió. Aquesta dóna lloc a la ràbia i a esclats de violència que sí són fàcils d'expressar per als homes perquè fer-ho forma part dels sentiments acceptables de la virilitat.

En una situació on es té permís per a usar la violència és lògic que aquesta s'utilitzi sempre que es consideri útil per a la situació, encara que sigui de forma simbòlica. En aquest marc, s'entèn la clara necessitat de dominar els altres que moltes vegades s'observa com una forma de demostrar la pròpia identitat masculina. La necessitat de competir seria una forma simbòlica

de complir amb aquest manament. Les relacions masculines amb l'esport, i molt especialment el futbol, serien una altra mostra sublimada de la necessitat de dominar com a manera de demostrar la masculinitat.

El nucli de la Identitat Masculina Tradicional.

Acabem de veure els manaments que els homes han de complir per tal d'assolir la seva identitat masculina. Hem vist que tenen una relació evident amb les característiques de la nostra societat, el sexisme dóna lloc al manament d'haver de ser diferent a les dones, el patriarcat obliga a ser superior a les dones i l'heterosexisme exigeix als homes que usin la violència en casos concrets.

Però al llarg de les pàgines anteriors hem vist que aquest manament tenien implicacions diverses igualment importants. Deixeu-me resumir sintèticament el nucli dels manaments que els homes han de complir per tal de ser homes veritables, és a dir, els manaments de la Identitat Masculina Tradicional a partir del que he explicat al punt anterior:

- Els homes són diferents i superiors a les dones.
- En certes ocasions han d'usar la violència.
- Cal seguir la normativa masculina sota amenaça d'agressió.
- Cal inhibir, negar o amagar desitjos i/o comportaments etiquetats de femenins.
- La duresa, la valentia i la expressió d'emocions són valors masculins; els sentiments i la cura de l'altra no ho són.

- Competir i guanyar és demostrar l'èxit i la vàlua com a homes.
- Cal ser sostenidors de l'entorn familiar.
- La sexualitat serveix per demostrar la virilitat.
- Amb els amics no es comparteixen intimitats, només s'hi fan activitats.
- Cal ser independents, segurs i el punt de suport sòlid de l'entorn.

Posteriorment veurem que les conseqüències socials d'una masculinitat basada en aquests supòsits són nefastes. Però abans d'entrar en aquest punt voldria que analitzéssim junts el procés a través del qual els adolescents conquereixen l'adulthood, la masculinitat.

La conquesta de la Masculinitat.

Conquerir la masculinitat implica ser reconegut com a home pels membres de la teva societat. Assolir aquesta conquesta sovint necessita d'un procés, d'unes proves a superar. En general, totes les societats estableixen processos més o menys ritualitzats a través dels quals els adolescents ingressen al món dels homes adults. Els nostres adolescents no són pas una excepció i, per tant, arribat el moment han de ser reconeguts com a adults a través d'una sèrie de símbols o signes.

El problema fonamental amb el que ara ens trobem és que els rituals de conquesta de la virilitat han canviat extraordinàriament en els últims anys i han deixat d'estar socialment controlats.

Abans, els nois aconseguien la masculinitat en contextos socialment controlats: un dia, generalment coincidint amb una

data assenyalada com una festa major, nadal, l'aniversari de l'adolescent o similar el pare convidava el seu fill a prendre junts alguna beguda alcohòlica. Aquella era la primera senyal sovint acompanyada d'una invitació a compartir el paquet de tabac del pare. Tot adolescent sabia que darrera aquella beguda i aquella cigarreta hi havia tot un missatge evident: el moment de deixar de ser infant i entrar al món dels adults ja havia arribat.

Era aquell mateix any en el que es permetia a l'adolescent córrer, com els altres homes joves, davant els toros a la festa major i assitir al ball nocturn de la festa major i, fins i tot, anar sols a les de pobles o barris veïns.

A partir d'aquell moment, els joves sabien perfectament el recorregut que tenien davant seu: anirien al servei militar obligatori on "es farien homes de veritat" i, en tornar, cercaria una noia decent i treballadora amb la que festejaria uns mesos mentre aconseguia una feina estable amb un sou suficient com per a mantenir, al nivell de vida de l'època, una família completa.

Arribat aquest moment cercarien una casa on anirien a viure un cop passats per l'església. A partir d'aquell moment, i molt especialment a partir del moment del naixement del primer fill, el jove havia ingressat al món dels homes adults. Ja no hi havia volta enrera.

En resum, es tractava d'un procés perfectament estructurat, previsible i que duia cap al reconeixement de l'adulthood del jove una vegada recorregut tot aquest itinerari socialment controlat.

A l'actualitat tot aquell trajecte vers la Identitat Masculina o és inexistent o resulta impossible de transitar. Això genera una greu dificultat als nostres adolescents i joves que necessiten demostrar socialment que són homes, però no tenen a la seva disposició cap procés que els ajudi a fer-ho.

Actualment la majoria de pares desitgen que els seus fills no siguin fumadors, ni bevedors; per tant a cap pare se li acut convidar el seu fill adolescent a una copa i a una cigarreta en un bar. És més, si algun pare té l'ocurrència de fer-ho en un bar públic pot trobar-se amb la recriminació social dels client o del propietari del bar... i encara més si es troben en un bar per a no fumadors! Les normes socials, definitivament, han canviat molt en els últims anys!

Una altra mostra evident de canvi i fonamentalment positiva, és que la mili ha perdut el seu caràcter obligatori i universal per a tots els joves barons de l'estat. Però la pèrdua social secundària és que hem perdut un importantíssim ritual de pas a la vida adulta.

El mateix ha passat amb la feina i els sous. La majoria de sous han deixat de ser "familiars" i s'han convertit en sous "personals". Es calcula que més del 43 % de les persones que treballen amb dificultat arriben a passar dels mil euros, la majoria es queda força per sota. A més, fins els 34 anys un 66 % de les persones han estat al menys un cop a l'atur perquè les "feines per a tota la vida" són pràcticament inexistentes²⁵. Amb aquestes perspectives d'inseguretat laboral i de baixos ingressos, "començar a treballar" ha deixat de ser una porta d'entrada a la vida adulta.

Amb l'habitatge ha passat quelcom similar. Si abans comprar una casa era un somni possible per a molts i als que no els era possible sempre tenien l'opció d'un lloguer assequible ara això ja no és així. Molts "joves" de més de trenta anys segueixen compartint vivenda amb els seus pares, d'altres han de viure junts per compartir despeses i poder fer front a uns lloguers

25 Pineda, L i altres (2005), Volum I.

excessius en comparació als sous generals. L'habitatge ja no és una forma “ritualitzada” i possible de demostrar l'adultesa. És més, sovint és font de desencís davant un futur incert.

En resum, davant la destrucció dels itineraris socialment establerts per a demostrar l'entrada dels adolescents al món adult, aquests han de cercar maneres alternatives de fer saber tothom que són aquí i ja no són nens. Per molts adolescents aquesta forma de demostrar la seva “adultesa” serà expressant el compliment dels manaments masculins tot generant conflictes socials importants.

Els conflictes actuals: una forma de demostrar la masculinitat.

Una de les diferències més significatives entre la identitat masculina tradicional i la identitat femenina és que els homes han de demostrar continuadament que segueixen essent homes. El perill de la feminització o de l'homoerotisme sempre es troba damunt els homes com una amenaçant espasa de Damocles.

No n'hi ha prou amb haver arribat a demostrar un cop que s'és un home, cal estar disposat a demostrar-ho sempre que algú ho exigeixi. Per aquest motiu, la Identitat Masculina Tradicional obliga a molts barons a mantenir invariables les circumstàncies que els han permès arribar a ser-ho. Si les circumstàncies canviessin, ¿de quina manera podrien demostrar que continuen essent homes? D'alguna manera, la pervivència de certes desigualtats és imprescindible per a la supervivència de la Identitat Masculina Tradicional i, alhora, aquesta identitat genera més desigualtat.

Quan mirem des d'una perspectiva de gènere masculina tradicional molts dels conflictes actuals, aquests adquireixen un nou significat. La gran aportació d'aquesta visió és que ofereix pistes per reinterpretar més acuradament moltes realitats que ara només poden ser explicades parcialment. Per tant, ens ofereix noves possibilitats d'incidir en la realitat i transformar-la.

No estic afirmant que l'aplicació d'una visió de gènere masculina expliqui, per se, la totalitat d'una sèrie de conflictes i comportaments culturals, però sí afirmo que sense aplicar aquesta visió la realitat no pot interpretar-se correctament. Per aquest motiu és cabdal aplicar aquests criteris de reinterpretació de la realitat a molts fenòmens que, fins ara, ignoraven aquesta aportació.

Igual com sota l'atenta mirada de gènere que el feminisme ha aportat hem pogut entendre i superar molts mecanismes d'opressió, també sota la mirada de gènere que la identitat masculina ofereix podrem entendre molts conflictes i moltes desigualtats que, fins ara, no han pogut estar superades. És més, sense aquesta mirada, és a dir, sense tenir presents els guanys secundaris que molts conflictes i desigualtats aporten als homes com a tals no podrem desmuntar el mecanisme que els dona vida.

Els fenòmens més significatius que cal reinterpretar des de les exigències del sexisme, el patriarcat i l'heterosexisme als barons són molts. Aquí esmentaré només alguns que tenen prou entitat com per exigir de forma urgent i immediata una actuació dels poder públics. No es tracta d'una llista completa, sinó que pretén ser una primera aproximació.

Fracàs escolar:

Avui dia ser noi dins del sistema educatiu obligatori és un indicador de fracàs escolar igual d'important que el pertànyer a un grup marginal. El fracàs escolar a l'ensenyament obligatori és fonamentalment masculí. Avui dia ser noi augmenta significativament les probabilitats de fracassar acadèmicament a l'escola.

Les dades²⁶ que tenim al respecte parlen per elles mateixes:

- A Espanya, el percentatge de població entre 16 i 35 anys que només han acabat els estudis primaris o la primera etapa dels estudis secundaris és, en conjunt, del 35,2% però això afecta a un 41,5% dels barons i a un 28,3% de les dones.
- Un 29,1% dels joves abandonen l'escola obligatoria en acabar la primera etapa dels estudis secundaris. Si examinem les dades en funció del sexe veiem que mentre només un 23,5% de les noies deixen l'escola, en canvi un 34,2% del total del nois abandonen.
- En els últims anys, un 43% dels joves d'ambdós sexes han obtingut un títol universitari, un 36,6% dels barons i un 50% de les dones. Per tant existeix una diferència de més de tretze punts en funció del gènere.
- Actualment, de cada deu persones que acaben una llicenciatura sis són dones.

El més important per comprendre aquestes dades és que marquen una tendència que sembla imposar-se a la gran

26 Les dades són extretes de Xavier Rambla, Marta Rovira i Amparo Torné a "Paradojas del sexismo educativo: la pobreza escolar masculina", a C. Lomas (2004), pàgines 173-194 i de El País del 20 de desembre de 2005, pàgina 30, citant fonts del Ministerio de Educación, i de l'Instituto Datos Estadísticos, en la presentació de la publicació "Datos y Cifras del Sistema Universitario" del curs 2005-06.

majoria de països de cultura occidental. Això és el que volen remarcar Victoria Foster, professora a la Universitat de Camberra a Austràlia, Michael Kimmel, professor de la Universitat de Stony Brooks als Estats Units d'Amèrica i la Christine Skelton professora de Sociologia a Newcastle, Gran Bretanya, ells tres van redactar conjuntament un conegut article sobre el tema titulat "What about the boys?" molt conegut a la xarxa i publicat en castellà, finalment, a C. Lomas (2004).

És una coincidència que el fracàs escolar sigui molt superior en els homes que en les dones i que creixi especialment durant l'adolescència²⁷? Es tracta d'un atzar? Una simple fortuna que aquest fenomen es doni a tots els països de cultura occidental i amb suficient consistència estadística?

La resposta és evident: no.

Molts adolescents senten que només poden demostrar que són homes, si s'oposen a l'espai acadèmic. Els infants i els adolescents són les víctimes més clares (i més indefenses) davant les exigències sexistes. Avui en dia el fracàs escolar té rostre de nen que somia amb ser home i que ha de rebotar-se contra l'aprenentatge per tal de construir-se com a tal.

Forces estudis recents insisteixen en que el rebuig d'alguns nois a l'ordre escolar es basa en que consideren, equivocadament, que l'espai acadèmic és un espai femení per molts motius: perquè gairebé el 80% del professorat fins acabada la primària són dones, perquè la violència és clarament censurada a les aules, perquè el paper de la paraula (i no de l'acció) és fonamental a les aules, perquè és un espai on es valora la cooperació i l'ajuda enlloc de la competició i la victòria sobre l'altre, i un llarg etcètera.

27 Erik Pescador a C. Lomas (2004).

Davant aquesta categorització d'espai acadèmic com a un espai del valors femenins i davant el manament masculí d'haver de “ser diferents i superiors a les dones” què fan molts nens i adolescents?

Deixem que Carles Lomas²⁸ ens ho expliqui: “La cultura masculina del pati s'oposa llavors a la cultura femenina de l'aula i de l'escola i es tradueix en una actitud continuada d'oposició a les regles del joc acadèmic i d'oposició a qualsevol tipus d'aprenentatge escolar.” “Moltes observacions etnogràfiques indiquen que els nois es dediquen a delimitar continuadament uns espais masculins a l'escola i competeixen entre ells dins d'aquests espais”²⁹

Les conseqüències són varies, però l'èxit acadèmic no es troba entre elles: el fracàs escolar està servit.

Lamentablement no podrem convèncer els nostres adolescents que siguin bons estudiants si això significa que han de renunciar a ser homes. No els podem demanar que siguin diferents i superiors a les dones i que, alhora i de forma incongruent, seguixin les pautes d'una institució que consideren femenina.

En la jerarquia de la majoria de persones la identitat sexual es troba per sobre de molts altres valors i “ser bon estudiant” no n'és una excepció. Fins i tot aquells alumnes barons que treuen bones notes desitgen passar el màxim de desapercibuts entre els seus companys per evitar la burla, la pressió social i fins i tot la violència contra ells³⁰.

28 C. Lomas (2004) pàgina 21

29 X. Rambla, M. Rovira i A. Tomé a C. Lomas (2004) pàgina 187

30 Com afirmen els mateixos autors anteriors a C. Lomas (2004) pàgina 174 la “pobresa escolar” (no acabar l'ESO amb èxit) és doblement injunta perquè els nois i les noies de classe obrera experimenten un major risc de patir-la que els de classe mitja, però a més hi ha el fet que els nois en general experimenten aquest risc amb major intensitat que les noies.

Hem d'adonar-nos que aquest problema té molts factors causals, però que els manaments desfasats de la Identitat Masculina Tradicional és un factor fonamental. Si no oferim als nostres adolescents mascles una imatge de masculinitat diferent a l'hegemònica, és més si no recolzem decididament altres formes d'identitat masculina i censurem la tradicional, el fracàs escolar a l'ensenyament obligatori seguirà essent fonamentalment masculí.

Aquestes observacions no invaliden en absolut totes les observacions etnogràfiques que demostren que les pràctiques escolars discriminen les noies. El tema és complex perquè estadísticament els homes estan més presents en les carreres més prestigioses i en les que els reportaran més ingressos econòmics. També perquè ocupen la majoria dels espais de decisió al món acadèmic i universitari, així mentre les dones són el 60% de les noves llicenciatures, només representen el 13% del total de catedràtics universitaris.

En realitat, no hi ha cap contradicció entre unes dades i les altres. Més aviat al contrari: existeix una plena coherència. Per una part perquè la realitat mai no pot estar equivocada (només les nostres interpretacions poden estar-ho) i per una altra perquè cadascun dels aparents oposats referma punts nuclears de la Identitat Masculina Tradicional.

Mentre el fracàs escolar n'és una expressió, l'ocupació del poder (en aquest cas acadèmic) n'és un altre. Simplement se segueix la mateixa regla: ser diferents, ser superiors, competir i sotmetre.

És evident que la dona ha fet un avanç fonamental situant a la graella de sortida universitària a un gruíx impressionant de dones ben preparades. Però d'aquí a derrotar el poder masculí

tradicional encara queda força i més mentre el model d'Identitat Masculina Tradicional continuï essent predominant.

Conductes disruptives escolars:

Ser mal educat, contestar els i les mestres, oposar-se a l'autoritat escolar aparentment sense motiu, fer la guitza, molestar els companys, interrompre la dinàmica d'aprenentatge i un llarg etcètera: tot això es denominen conductes disruptives escolars.

Si preguntéssim als docents de secundària sobre els seus problemes fonamentals, possiblement aquest seria el primer. Sovint s'afirma que la convivència s'ha trencat a molts centres d'ensenyament secundari obligatori. No és un problema menor perquè afecta a la base mateixa de la qualitat de l'ensenyament i als valors on els i les estudiants són educats.

Evidentment és un tema íntimament relacionat amb el fracàs escolar. Però des de l'òptica de gènere que es proposa moltes conductes disruptives escolars poden entendre's de forma diferent i, per tant, podem començar a abordar-se també de forma diferent.

Per dir-ho ras i curt: la majoria de conductes disruptives a les aules són bàsicament formes adolescents de demostrar la masculinitat tradicional. Volen demostrar que ja són homes. Aquest és el motiu pel qual la gran majoria de persones a les UACs (aules especials per a alumnat de secundària amb problemes, trastorns de comportament i de marginalitat) són bàsicament nois.

Igualment, cal entendre que aquest problema està compartit, com hem dit, amb el gruix de la societat occidental i que, lamentablement, no tendeix a allegerir-se, sinó més aviat a

agreguar-se. Per exemple³¹, avui en dia vàries regions educatives de Sydney estimen que el 90 % dels recursos educatius especials (recolzament psicopedagògic, classes especials a persones amb transtorns de comportament, classes intensives de reforç...) es dediquen a nois.

Tal com explica Carlos Lomas (el remarcat és meu) “l’ordre simbòlic masculí interioritzat pels nois (i per tant inspirador de la seva conducta escolar i social) es manifesta llavors com un conjunt de pràctiques i d’actituds coincidents amb els estereotips habituals de la masculinitat dominant: jugar molt bé al futbol, sobresortir en força i habilitat en els jocs de caràcter competitiu, “tenir èxit” amb les noies, encara que això no signifiqui apreciar la seva amistat ni tenir en compte les seves idees i sentiments, *fer bretolades* evitant el càstig i utilitzant paraules i expressions vulgars, blasfemes i obscenes que constiueeixen en aquest context algunes de les accions quotidianes dels nois a les escoles i instituts que contribueixen a convertir la cultura masculina del pati i de l’aula en *una certa ètica (i una certa èpica) de la transgressió i de la resistència a l’ordre escolar*”

Assetjament escolar³²:

Quan un dels manaments bàsics de la Identitat Masculina Tradicional és el permís per usar la violència no ens ha d’estranyar que els nostres adolescents la facin servir. Només estan seguint allò que els suggerim que han de fer.

En aquest sentit no és sorprenent que la majoria d’assetjadors siguin nois. Com a tals se’ls indica que la violència és una postestat seva, que poden utilitzar-la si ho veuen necessari.

31 V. Foster, M. Kimmel i C. Skelton a C. Lomas (2004), pàgina 205

32 En aquest apartat ens referirem a la violència física. No entrarem a l’assetjament relacional.

Tampoc no ens ha de sorprendre que les víctimes siguin majoritàriament nois que no segueixen les regles de la masculinitat. L'assetjament escolar és bàsicament homòfob, tal com es denuncia des del servei psicològic del Casal Lambda. Això no vol dir que la víctima sigui necessàriament homosexual, sinó que la víctima no encaixa explícitament dins l'esquema heterosexista que la societat imposa.

Òbviament, les noies també en són víctimes d'aquesta violència. Ho són sovint pel simple fet de noies. Si els mascles han de ser superiors a les dones i poden usar la violència en certs contextos, què té d'estrany que l'usin simplement contra les dones per demostrar la seva superioritat?

L'assetjament escolar es configura, així doncs, com una forma més de molts adolescents de demostrar la pròpia virilitat i l'adultesa tot seguint els manaments de Masculinitat Tradicional Hegemònica que socialment els transmetem.

Població penitenciària:

Heus aquí un dels costos més esfereïdors de tal com es construeix la Identitat Masculina tradicionalment. Només li dedicaré unes línies perquè la rotunditat de les dades parlen per elles mateixes, però qualsevol polític o persona mínimament conscient hauria de marcar-la immediatament com una prioritat a transformar.

Segons dades oficials de la Generalitat de Catalunya³³, més del 90% de la població penitenciària són homes³⁴. Dit d'una altra manera: el fet de ser home augmenta deu vegades la probabilitat

33 Generalitat de Catalunya (2001), pàgina 241

34 Per una altra part, sembla que aproximadament un 75% de la població reclusa està condemnada per motius directament o indirecta relacionades amb les drogues. Per la qual cosa, regular de forma diferent aquest punt també seria fonamental per tal de trencar l'actual situació penitenciària.

estadística de formar part de la població penitenciària del país.

És tracta d'un cost evident del rol tradicional (i obsolet) que molts homes se senten obligats a jugar. Aquí tornem a trobar-nos amb la doble injustícia que genera aquest model d'Identitat Masculina: els que pitjors guanys reben són els que pertanyen a determinats col·lectius on la pobresa, la falta de formació acadèmica i la sensació de no pertànyer (ni poder-hi pertànyer) a la majoria són evidents. En canvi aquells millors situats dins la societat aconsegueixen retenir el poder de generació en generació en mans masculines. El manament masculí d'haver de ser sustentadors de les dones i d'haver d'usar la violència (o trencar la llei) en determinats casos fa que certs grups socials desfavorits estiguin, pràcticament des del bressol, predestinats a ocupar una llitera a qualsevol galeria del nostre sistema penitenciari.

Violència domèstica o de gènere:

Diguem-ho clarament: la violència de gènere no és un problema de les dones. Ben al contrari, la violència de gènere és un problema dels homes que, lamentablement, pateixen les dones.

Remarquem-ho: el problema no està en les dones. El problema està en els homes i en la forma com es construeix la seva identitat, una identitat que els permet usar la violència i que els diu que han de ser superiors a les dones.

L'Óscar Guasch suggereix que gran part de la violència contra les dones es basa en la crisi de l'heterosexualitat. Cal entendre que l'heterosexualitat no és només una orientació sexual, sinó un sistema de vida i que el feminisme i el moviment Lesbi-Gai-Bi-Trans l'ha posat en crisi.

Per una altra part, en Richard Sennet en el seu llibre “*La corrosión del carácter*” parla de com les persones s’aferren a allò que els sembla sòlid i es tornen més fanàtics a allò que els sembla sòlid en èpoques de crisi. Què hi ha de més sòlid que la pròpia identitat? Què hi ha de més sòlid que allò que sóc? Per a molts homes la seva identitat masculina pot convertir-se un espai on aferrar-se... i no sembla que animar a que els homes s’enroquin en una identitat que pretèn ser diferent, superior i que té dret a l’ús de la violència sigui una molt bona idea, oi? De fet, la violència de gènere és, simplement, un dels resultats de dir-los als homes que són superiors i que han d’usar la violència si així ho veuen convenient. Aquesta tesi és recolzada per diverses recerques i opinions, tal com diu Àngels Carabí,³⁵ citant Miguel Lorente i Susan Faludi, “els homes maltracten les dones (...) per sentir que recuperen un poder –masculí- que perden”. I ho fan perquè, no ho oblidem, la violència està socialment permesa per als homes.

Assetjament sexual i violacions.

En paraules de José Olavarría³⁶ “una característica central del referent de masculinitat és caracteritzar la sexualitat dels homes com un instint animal. (...) Aquesta construcció de la sexualitat allibera els homes subjectivament de les seves responsabilitats en les conseqüències de la sexualitat, els permet justificar l’ús de la força (violència) per sotmetre contra la seva voluntat a les dones, i a vegades a altres homes (...) Aquesta interpretació de la sexualitat com instint animal seria exclusiva dels homes i no succeiria així amb les dones”.

35 A O. Guasch (2002), pàgina 86

36 A C. Lomas (2004) pàgina 57

Penso que no calen més comentaris. Si un home és veritablement mascle és a dir, diferent i superior a les dones, amb permís per usar la violència en certs contextos i amb una sexualitat instintiva de la que no n'és responsable... les violacions o, al menys, l'assetjament o els intents més enllà del mutu acord consentit estaran a l'ordre del dia.

Òbviament, també així ho entenen algunes persones quan, per exemple, en una mítica sentència un jutge va rebaixar la condemna a un “mascle” perquè la dona agredida duïa minifaldilla. D'alguna manera estava mantenint un discurs en el món de l'instint. És que algú culpària un tauró de menjar-se a algú que el tempta tot fent-lo olorar la pròpia sang? D'alguna manera el raonament és el mateix. Com l'home és tal com és i no pot ser diferent, no és culpable d'agredir dones que vesteixen lliurement o, si em permeteu dir-ho amb un llenguatge sexista, les que vesteixen “alegremment”.

Discriminació laboral femenina:

Si l'home ha de ser diferent i superior a la dona i també ha de demostrar la seva virilitat amb el seu èxit laboral i essent el principal sostenidor de la seva família, mai no donarà suport real a aquelles mesures que afavoreixin una veritable igualtat. L'home boicotejarà aquelles mesures que l'impedeixin seguir jugant aquest paper. Per aquest motiu, tal com explica Llorenç Serrano³⁷, dirigent del sindicat Comissions Obreres, “encara avui, davant d'una possible pèrdua del lloc de treball, alguns defensen que les primeres que han de sortir de l'empresa siguin les dones”.

37 A Josep Anton Fernández i A. Chavarría (2003) pàgina 148.

Que les dones segueixin discriminades laboralment és una necessitat per a reafirmar la masculinitat hegemònica. No és un atzar que l'atur superi a totes les comunitats de l'estat l'atur masculí. Cal entendre que, com comenta l'informe del Projecte Arianne "*Ampliar los horizontes masculinos y femeninos: las expresiones de las masculinidades en la adolescencia*" (1995-1998), encara avui en dia els adolescents barons miren de refermar la seva identitat masculina a través del diner i no del coneixement acadèmic i que, per tant, la discriminació laboral femenina és una forma d'aconseguir el "Diploma en virilitat" més fàcilment, tal com copiar a un examen és una forma de facilitar aprovar-lo.

En conseqüència, resulta evident afirmar que la identitat masculina tradicional és un obstacle que cal canviar si volem que homes i dones puguin relacionar-se en igualtat a l'àmbit laboral i econòmic.

Sostre de vidre femení

Deixeu-me expressar amb els termes aproximats que Pierre Bourdieu fa servir a "la dominación masculina":

Per una part, cal adonar-se que de forma general l'accés de la dona al poder la situa en una posició de cul-de-sac. Si actua com a home s'exposa a perdre allò de propi que l'ha ajudada a ser on ara és i a qüestionar el dret natural dels homes en els llocs de poder; si vol actuar com a dona, en canvi, no pot trobar gaires models que l'ajudin a sentir-se capaç i adaptada a la situació. D'alguna forma es troba presonera de la dominació simbòlica masculina que tot ho ocupa³⁸.

38 Pierre Bourdieu (2000), pàgina 88.

Els canvis visibles amaguen permanències en les posicions relatives. Per exemple, encara que hi ha més noies que acaben el batxillerat i fan estudis universitaris, estan molt menys representades en les carreres més cotitzades, i la seva representació continua essent inferior en els departaments científics mentre que augmenten en els departaments de lletres³⁹.

Encara que existeix una igualtat legal entre home i dona, els homes continuen dominant l'espai públic i el camp del poder (sobretot l'economia de la producció), mentre les dones continuen dedicant-se, predominantment, a l'espai privat o a diferents extensions d'aquests espais com són els serveis socials, hospitalaris, educatius o, tal vegada, als universos de producció simbòlica: camp literari, artístic, periodístic, etc⁴⁰.

La veritat de les relacions estructurals de dominació sexual es deixa entreveure de debó tan bon punt observem, per exemple, que les dones que han accedit a càrrecs molt alts (ministres, direccions generals, etc) en certa manera han hagut de “pagar” el seu èxit professional amb un èxit més petit a l'àmbit domèstic (divorci, casament tardà, celibat, pocs fills, etc.). La idea contrària sovint també és certa: l'èxit a l'empresa domèstica té com a contrapartida una renúncia parcial o total a l'èxit professional⁴¹.

No es tracta, com des d'una visió naïf de la situació, podríem tenir de què “les dones han de conquerir la igualtat”. Es tracta de què els homes han de cedir part del seu espai per a què elles puguin ocupar l'espai que els correspon però el model d'identitat masculina ho impedeix.

39 Pierre Bourdieu (2000), pàgina 113.

40 Pierre Bourdieu (2000), pàgina 117.

41 Pierre Bourdieu (2000), pàgina 132.

Ara la lluita per la igualtat ja no és jurídica, sinó quotidiana i en aquest nivell l'oposició callada, potser inconscient, però continuada i sistemàtica d'un gruix important d'homes que necessiten que la dona no sigui igual, sinó inferior per a què ells siguin superiors i, per tant, veritables homes és ferotge. Els fets demostren que, ara per ara, ells estan guanyant la batalla: les dones viuen sota un sostre de vidre que els impideix assolir la veritable igualtat.

Homofòbia:

La virilitat és una construcció, segons Pierre Bourdieu, és una noció eminentment relacional, construïda davant els altres homes i per als altres homes i contra la feminitat dins d'una mena de por del femení i, en primer lloc, d'un mateix⁴². Un dels costos de l'homofòbia –terme que també ha d'incloure la transfòbia o odi als transexuals– és la dificultat pels homes d'establir relacions d'intimitat perquè qualsevol proximitat a un home és una possibilitat de caure dins el perill de la homosexualitat.

Com afirmen Daniel Borrillo i Olga Viñuales⁴³, l'homofòbia es una actitud de rebuig contra els qui qüestionen els rols de gènere o les expectatives socials associades a ells. Per tant, va dirigida contra qualsevol persona que no s'ajusti a la normativa que dicta l'heterosexisme.

La violència contra els homosexuals no és pas gratuïta, sinó que es troba dins del cor mateix de la Masculinitat tradicional i li ofereix una seguretat en tant que els separa dels malalts, dels no-homes.

42 Pierre Bourdieu (2000), pàgina 71.

43 Daniel Borrillo (2001) pàgina 26 i 27. Olga Viñuales (2002) pàgina 102.

De la mateixa manera, molts homosexuals han de passar un període llarg fins arribar a la seva pròpia acceptació degut als valors socials internalitzats.

El cost per als heterosexuals que accepten no tenir relacions d'intimitat amb altres homes no és menor. Molts han preferit mantenir relacions superficials i insatisfactòries abans que enfrontar-se a una imatge d'ells mateixos que serien incapaços d'assimilar, fins i tot mantenint una vida absolutament heterosexual.

Resumint: violència, dificultats d'autoacceptació, manca de relacions íntimes... aquest són alguns fruits de la Identitat Masculina Tradicional davant el fet innegable i present a totes les civilitzacions, països i temps històrics de l'homosexualitat⁴⁴.

Accidents laborals.

Només una citació de Pierre Bourdieu⁴⁵ per establir un primer lligam entre accidents laborals i masculinitat com a construcció social: “Paradoxalment, certes formes de “valentia”, les exigeixen o reconeixen els exèrcits o cossos de policia (i, molt especialment, els cossos d'elit) i les bandes de delinqüents, però també més habitualment determinats col·lectius de treball on, com en els oficis de la construcció en concret, el personal és comminat o coaccionat perquè refusi les mesures de prudència i negui o desafii el perill amb conductes fanfarronejants i irresponsables. Bon nombre d'accidents, s'originen en la por de perdre l'estima o l'admiració del grup (...) de forma que allò que anomenem “valentia” a vegades té les arrels en una forma de covardia...

44 Per ampliar, consulteu Daniel Gabarró (2006), pàgines 10-16.

45 Pierre Bourdieu (2000) Pàgina

I es troba, afegeixo, íntimament lligat a la forma com alguns homes entenen la seva virilitat.

Aquesta afirmació del conegut sociòleg francès obre una interessant escletxa d'investigació respecte els accidents laborals que, ara per ara, està pràcticament inexplorada.

Sinestralitat de trànsit:

La moto i el cotxe són, sovint, una mostra de virilitat del seu posseïdor. Pels nostres carrers corren centenars de motos amb el tub d'escapament trucat per tal d'indicar, amb el seu so potent, la masculinitat del seu posseïdor.

Fixeu-vos com la relació que les dones estableixen amb les motos i els cotxes són absolutament diferents. Elles es relacionen amb els vehicles com el que són: mitjans de transport. Per molts adolescents i homes, en canvi, el cotxe forma part dels seus atributs masculins.

És llavors un atzar estadístic que la majoria d'accidents de trànsit amb resultat de mort estiguin causats per homes joves? O era la seva forma d'usar el cotxe una manera de demostrar la seva masculinitat? És una casualitat fortuïta que la majoria d'usos temeraris dels vehicles sigui a mans d'un home, generalment jove? Simple atzar estadístic?

La resposta no pot ser encara absoluta perquè caldria moltes dades per afirmar-ho amb total seguretat, però les dades actuals ens animen a respondre negativament. Possiblement hauríem d'estudiar seriosament la idea de fons: una part apreciable de la sinestralitat de trànsit no pot ser abordada a partir de campanyes que potenciïn "l'atenció, la cura o la ciutadania responsable"; simplement perquè cap d'aquests valors es troben a la base de la masculinitat tradicional i, per tant, seran ignorats pels seus destinataris. Potser des del Departament d'Interior s'haurien de

plantejar que, també per a ells, resulta bàsic superar l'actual forma de construcció de la Identitat Masculina Hegemònica.

Altres violències:

Comencem per unes dades dels Estats Units però que podrien aproximar-se a les nostres: els homes i el nois són responsables del 95 % dels crímens violents del país, els nois es suïciden set cop més que les noies, els nois són deu cops més víctimes d'homocidis que les noies, els nois pensen 4 cops més que les noies que la baralla física és una solució adequada quan algú els barra el pas⁴⁶.

Al nostre país la violència física també és fonamentalment masculina tant en el seu exercici com en la seu patiment, és a dir, la majoria de les agressions i actituds violentes estan protagonitzades per homes, però també la majoria de les víctimes de la violència física, exclosa la violència de gènere en parelles heterosexuales, són homes. Per posar un exemple: el Centre d'estudis Jurídics i de Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya informa, segons dades de l'estiu del 2005, que les denúncies per agressió de fills a pares i mares s'han multiplicat per vuit en quatre anys. El 79 % dels agressors són mascles. Indubtablement, el tema de gènere té una influència important en aquest punt. El tema s'agreuja més si veiem que les víctimes preferents són les pròpies mares: és a dir és una violència masculina (origen de gènere) amb una destinació femenina (destinació de gènere). A l'àmbit de la violència domèstica entre parelles heterosexuales les víctimes són dones en un 93% dels casos.

46 V. Foster, M. Kimmel i C. Skelton a C. Lomas (2004) pàgina 218.

Cal entendre que pels homes, a pesar del rebuig aparent de la violència per part de la societat, aquesta és considerada com un mecanisme útil per assolir certs objectius i això és el que socialment ensenyem als nostres nens i adolescents. Per tant, resulta lògic que facin servir una eina que els han proporcionat juntament amb la seva incitació a usar-la.

Estudis diferents mostren la relació entre grups neonazis⁴⁷, bandes juvenils i els comportaments socials agressius com a formes d'obeir a un manament de masculinitat que el sexisme exigeix als homes per a ser-ho de "veritat".

Molts adolescents es veuen obligats a actuar de manera violenta, oposant-se a les normes socials establertes, per demostrar així la seva independència de la pressió social davant els seus iguals. És la manera que tenen de demostrar el seu pas de la infància a l'edat adulta, així aconseguixen l'estatus de virilitat que necessiten per a existir com a homes segons la seva imatge d'identitat masculina.

De fet, moltes relacions verbals entre adolescents mascles són fonamentalment violentes, encara que hi hagi absència de consciència de què la paraula i l'insult siguin una forma d'agressió contra l'altre. Més aviat es viu com una forma "natural i divertida" de relació interpersonal⁴⁸.

Dins d'aquest apartat podem trobar moltes altres formes d'expressió violenta diferents des certs grafittis, bulling, comportament predelictius, robatoris, destrucció del mobiliari urbà, llenguatge groller, oposició a les normes, pertinença a bandes ètniques, pertinença a bandes neofeixistes, comportaments incívics... gran part d'aquests fenòmens estàn íntimament

47 Consulteu Ajuntament de Barcelona (2003).

48 Fernando Barragán a C. Lomas (2004) pàgina 157.

relacionats amb la necessitat de conquerir la masculinitat per part dels seus autors.

És possible que la testosterona tingui una relació important amb la tendència a mantenir conductes socialment violentes o conflictives. Molts transexuals masculins expliquen que, en hormonar-se amb testosterona senten un augment d'energia, una irritabilitat superior, etc. El mateix procés és explicat a la inversa per transexuals femenins quan comencen els seus tractaments d'estrògens.

Tanmateix, encara que hi hagi una tendència masculina innata a la violència lligada a la testosterona, som nosaltres els que hem de decidir si potenciem aquesta predisposició o la minimitzem. És evident que la biologia, com bé explica a l'article "Què passa amb els nois?"⁴⁹, no pot prendre cap decisió política. Per tant, acceptar que la virilitat sempre serà necessàriament violenta és una forma d'evitar l'exercici de la responsabilitat política i social.

Actualment, però, gran part de la violència i de molts conflictes socials són una conseqüència nefasta de l'absència de deconstrucció i reconstrucció de la identitat masculina tradicional. A pesar d'aquest cúmul d'evidències, els poders públics encara no s'han adonat de la importància d'incloure el tema a les seves agendes immediates.

Altres conseqüències:

Existeixen moltes altres conseqüències negatives d'aquest model tradicional de masculinitat. No entraré ara en ells per no

49 C. Lomas (2004)

allargar en excés aquesta primera aproximació⁵⁰ i em limitaré a mencionar-les molt breument:

- **Cost sanitari i de menor esperança de vida** per hàbits lligats a una malentesa masculinitat, especialment al tabac, l'alcohol i l'estres. Hàbits que, lamentablement, forces dones incorporen a la seva vida víctimes de la dominació simbòlica masculina.
- **Relacions personals insatisfactòries** per la dificultat en connectar amb els propis sentiments, que són titllats d'espais femenins, i de mantenir relacions d'intimitat.
- **Sexualitat insatisfactòria:** on es confon la relació satisfactòria amb la quantitat d'orgasmes o de centímetres de penis⁵¹.
- **Analfabetisme emocional:** l'analfabetisme emocional porta a una vida pobre emocionalment i, per tant, altament insatisfactòria. Lamentablement els mascles no tenen consciència, en general, d'experimentar dificultats amb la invisibilització dels seus sentiments.
- **Drogues:** Només un apunt i una pregunta: la població addicta a les drogues és majoritàriament masculina en una proporció de quasi un a tres. Simple atzar estadístic un altre cop o una altra evidència del cost social d'una Identitat Masculina caduca?
- **Conductes de risc:** Les conductes de risc són moltes i poden prendre formes variades: consum excessiu d'alcohol, tabaquisme, esports de risc, conducció de motos sense casc, relacions sexuals sense prevenció a

50 Es poden ampliar a www.danielgabarro.nom.es o www.danielgabarro.cat en altres articles.

51 Per completar la visió d'aquest punt es pot consultar la visió que els joves mascles tenen de la sexualitat segons informe "Los jóvenes y el sexo 2005" realitzat per la Fundació d'Ajuda a la Drogadicció, l'Institut de la Joventut i Caja Madrid.

la Sida, etc. Luis Bonino⁵² i altres autors com Marvin Harris⁵³ vinculen clarament aquest tipus de conductes amb la Identitat Masculina Tradicional, especialment durant l'adolescència, un dels períodes de major vulnerabilitat de l'ésser humà.

- **Paternitat distanciada:** l'home acostuma a viure com un fracàs personal el fet de donar preferència a la cura dels fills per davant de la seva vida laboral i, per tant, acaba prioritant la carrera professional i vivint una paternitat distanciada sovint molt insatisfactòria. Però, a l'altre cara de la moneda, sovint s'oblida que “no estar” és també una forma potent d'ensenyar la masculinitat i els seus espais i obligacions⁵⁴. Aquesta absència paternal és una forma de perpetuar els esquemes sexistes i, alhora, els guanys masculins que els homes obtenen del patriarcat: reafirma la idea que l'espai públic és, bàsicament, masculí.
- **Passotisme col·lectiu davant les injustícies, individualisme, egocentrisme exagerat, desmembració social:** per molts homes és fonamental ser forts, durs i suportar la realitat sense externalitzar sentiments de feblesa. Demanar ajuda és, sovint per molts homes, poc masculí perquè l'ajuda parteix del reconeixement de la feblesa individual i de la manca de poder davant una realitat que es domina. Mantenir una actitud de passotisme col·lectiu davant les injustícies és doncs, per a molts, l'única alternativa.

52 Luis Bonino (1994) pàgines 4-6.

53 Citat per Fernando Barrgán a C. Lomas (2004), pàgina 166

54 Laura E. Asturias a C. Lomas (2004) pàgina 71.

*Tercera part: Construint
propostes.*

Reconstruir la Identitat Masculina

En aquest assaig hem proposat una interpretació de molts dels actuals conflictes socials com una expressió de la Identitat Masculina Tradicional. Hem aportat prou dades com per oferir una base suficient a aquesta interpretació.

En conseqüència, si volem modificar aquestes realitats problemàtiques hem de deduir que cal un model alternatiu de masculinitat. Resulta imprescindible reconstruir la Identitat Masculina sota unes bases diferents a les que ara li donen suport: el sexisme, el patriarcat i l'heterosexisme o, dit d'una altra manera, la diferenciació exclouent del que és femení, la seva suposada superioritat i la violència com a forma adequada de resoldre els conflictes.

Lamentablement, en l'actualitat aquesta reconstrucció no és un objectiu prioritari pels homes. És més, actualment els barons no posseeixen ni tan sols la consciència de que aquest canvi és necessari i possible. De fet, tampoc no existeix cap consens social per reforçar models d'Identitat Masculina diferents a l'hegemoní, només en algunes organitzacions que, ideològicament són la punta de llança com el Casal Lambda, l'Associació d'Homes per

a la Igualtat de Gènere o el Servei d'Estudis Interdisciplinaris de la Dona de la Universitat de Lleida estan promovent aquesta línia de treball.

Però permetre que l'actual Identitat Masculina hegemònica es perpetui sense cap canvi ens aboca a una situació socialment problemàtica i amb una clara tendència a seguir empitjorant.

Per aquest motiu les administracions, els poders públics i els mitjans de comunicació han de prendre la iniciativa i començar a potenciar la reconstrucció de la Identitat Masculina.

Si volem resoldre els conflictes mencionats hem, a més d'abordar altres causes que els motiven, canviar el model de masculinitat. Cal **oferir un model alternatiu de masculinitat que sigui:**

- 1 **Positiu:** ser home ha de ser desitjable per als nens i adolescents.
- 2 **Pro-feminista** per poder conviure amb la dona en plena igualtat i no en una competència continuada.
- 3 **Pacífic i no violent,** on la violència s'entengui com una derrota, com quelcom indigne de qualsevol ésser humà.
- 4 **Prodivers,** per acceptar la diferència: els immigrants, els homosexuals...
- 5 **Empàtic** i en contacte amb els seus propis sentiments i amb capacitat d'entendre els dels altres.

Avantatges d'una nova masculinitat

Aquest nou model de masculinitat, si fos compartit a l'ideari col·lectiu de la nostra societat, comportaria una sèrie d'avantatges diversos. Els dos més immediats serien el nivell social, doncs un

canvi d'aquesta identitat hauria de comportar una disminució de molts conflictes actuals i el nivell personal, ja que la percepció subjectiva de la vida canviaria per a molts homes i seria més rica i plaent. Però també podríem parlar d'un tercer nivell, més a llarg termini, de relació entre comunitats, nacionalitats i estats on les relacions no violentes i de cooperació entre pobles podrien produir canvis importants.

Aquesta perspectiva obre una gran quantitat de noves vies de recerca. Aquí, però, només llistaré molt breument les conseqüències socials i personals d'una masculinitat alternativa i les seves implicacions. No entraré en més detalls, però espero que serveixi per deixar entreveure les immenses possibilitats que aquest canvi d'identitat hauria de suposar.

Si no calgués ser diferent:

- Milloraria l'acceptació de la **immigració**, dels discapacitats, de les minories religioses o polítiques o culturals... i la capacitat d'integrar-les en la **diversitat**.
- Facilitaria una relació més autèntica amb els altres, una relació més **igualitària** i empàtica que enriquiria la pròpia existència tant dels homes com de les dones.
- Augmentaria la **paternitat conscient i compartida** i disminuiria la paternitat distanciada: es gaudiria de la presència dels fills i filles i es participaria activament en la seva educació. Les tasques educatives, de cura i emocionals es compartarien a les parelles heterosexuales amb major equitat.
- Els **sentiments** es podrien expressar lliurement, així que es disminuirien les explosions de ràbia i violència fills de l'ocultació de les pròpies emocions. **L'empatia**

seria possible a partir del reconeixement dels propis sentiments i el reconeixement dels sentiments aliens.

Si no calgués ser superior:

- **Alliberaria** de l'obligació d'haver de ser el principal **sustentador** la família o haver d'aportar el sou més gran sense sentiments de culpabilitat.
- La **discriminació laboral femenina** tendria a la baixa en faltar l'element bàsic que la sustenta, no es buscaria boicotejar l'èxit professional de la dona.
- Disminuiria la competitivitat malaltissa i les **patologies sanitàries** lligades a ella (estrés, depressions, infarts, malalties cardíques...).
- Alliberaria l'home d'haver d'examinar-se cada cop que es va al llit amb algú i obriria la porta a una **sexualitat** més autorealitzadora.
- Augmentaria **l'esperança de vida** masculina i evitaria la masculinització de la salut femenina: en especial per tabac, alcohol i estrés laboral.
- Es tendria a evitar que la **dobla jornada** caigués exclusivament sobre la dona: la llar i l'exterior seria un espai de tots que es podria compartir en igualtat.
- Milloraria la qualitat de les amistats, el treball en equip, la cooperació, el **capital social** i també s'enfortirien els moviments solidaris perquè la competència ja no seria la forma habitual de relació amb les dones i els altres mascles.

Si no calgués usar la violència:

- Faria baixar la **inseguretat ciutadana** i el volum de la població reclusa⁵⁵.
- Es reduiria extraordinàriament la **violència de gènere**, ja que és filla de la creença masculina que usar la violència és una forma adequada de resoldre els conflictes.
- **Disminuiria l'homofòbia i la transfòbia**, així que s'expressarien lliurement les preferències afectives de tothom sense haver demostrat la pròpia virilitat contínuament a través de conductes heterosexuales explícites. També la població heterosexual se sentiria lliure d'estimar qui i com vulgués.
- Baixarien moltes de les actuals **conductes de risc**, que són formes simbòliques d'expressió de la violència interioritzada, i per tant també baixarien els seus costos socials i sanitaris.
- Potser seríem capaços d'abordar els **conflictes internacionals amb una lògica diferent** a la del domini, l'amenaça i la militar.

Una ampliació radical de les polítiques de gènere.

Les administracions públiques tenen el manament constitucional de remoure els obstacles que impedeixen la veritable igualtat entre els ciutadans i les ciutadanes del país. Per tant, actuar

⁵⁵ Caldria, però, com és evident, no deixar de banda les altres causes que també la generen, en especial les causes econòmiques i de desigualtat d'estatus.

per reconstruir la Identitat Masculina no és una opció, sinó una obligació política.

Però fins ara parlar de polítiques de gènere era sinònim de polítiques quasi exclusives per a dones. Tanmateix, la igualtat entre dones i homes serà impossible si els barons no canvien la forma com construeixen la seva masculinitat. Per aquest motiu, si volem una veritable igualtat cal un canvi radical en les polítiques de gènere del país: s'han d'incloure polítiques explícites per a canviar la masculinitat hegemònica. És a dir, s'ha d'implicar als homes en les polítiques de gènere.

És el moment d'**exigir polítiques que abordin de forma transversal la construcció del gènere masculí**. Cal cercar fórmules que interrelacionin de forma transversal l'escola, la sanitat, els mitjans de comunicació, l'espai domèstic, l'àmbit sindical i un llarg etcètera, per tal arribar el més aviat millor als objectius que ens plantejem de cara a la construcció d'una nova masculinitat.

Això significa que les polítiques de gènere actuals han de canviar, al menys, en els següents tres punts:

- 1 **Incloure accions explícites per a homes** per tal que construeixin una identitat masculina alternativa, que no sigui socialment conflictiva. És especialment important donar suport als nens i als adolescents barons de manera immediata i urgent degut a la seva indefensió.
- 2 **Fer visibles els avantatges** socials que una Identitat Masculina Alternativa a l'hegemònica tindria pel conjunt de la societat i **fent-la desitjable**.
- 3 **Multiplicar els pressupostos i els recursos humans** destinats a polítiques de gènere per tal de poder seguir treballant en el suport a la dona i, alhora també, en la reconstrucció de la Identitat Masculina. Cal ser vigilants

per evitar que aquests departaments, amb l'excusa de treballar també la masculinitat alternativa, siguin dirigits majoritàriament per homes, sinó que han de ser exemple de veritable treball conjunt.

Objectius per a una nova masculinitat

Amb la intenció de donar una primera orientació per tal d'avançar en la construcció d'una identitat masculina alternativa, llisto alguns objectius que les administracions i els partits polítics haurien de promoure.

- 1 Difondre la **necessitat de què els homes facin un canvi**. Òbviament, haurien de potenciar i difondre els **valors bàsics que aquesta nova masculinitat** implica: profeminisme, pacifisme, diversitat, autoestima i empatia.
- 2 **Potenciar referents socials alternatius** als existents i fer-los desitjables per la majoria d'adolescents i joves.
- 3 **Qüestionar el model tradicional d'Identitat Masculina** tot promovent accions que el posin en dubte tant a nivell personal com social.
- 4 Potenciar **processos educatius i socialitzadors** igualitaris que contrarestin els aprenentatges sexistes actuals.
- 5 **Afavorir la implicació personal i social dels homes** en la lluita per l'equitat. Potenciar totes aquelles mesures que potencien la presa de responsabilitat masculina de les responsabilitats familiars i domèstiques, molt especialment les vinculades a una paternitat responsable i present
- 6 **Desvincular violència i superioritat de la Nova Identitat Masculina**. La violència i la superioritat han de ser sinònims de fracàs personal en la fita de la conquesta de l'adultesa i la masculinitat.

- 7 Potenciar la **consciència i la interrelació entre diferents moviments socials** per lluitar per una masculinitat alternativa.

Exemples de programes per a una nova masculinitat:

Per tal de dur terme els objectius anteriors, podrien implementar-se algunes accions o programes. Aquí apunto algunes pistes sense ànim de ser exhaustiu, sinó d'oferir un primer punt de partida:

- **Programes/tallers de masculinitat per a adolescents** a realitzar tant des dels espais d'educació formal com els instituts, així com en espais d'educació informal com esplais, centres juvenils, casals... Cal que integrin l'escola com un espai també masculí, que vegin que ni les conductes de risc, ni la violència, ni la competició són indicatius de masculinitat. Cal remarcar que els **adolescents són les víctimes més clares i més indefenses davant les exigències sexistes i per tant cal fer-hi una incidència especial**. Aquests tallers haurien de ser un espai de reflexió i acció entre barons per tal de cultivar una consciència crítica davant el model masculí establert. Tal com s'explica a Lomas⁵⁶ “una de les principals carències dels sistemes educatius europeus és l'absència de continguts curriculars explícits sobre l'educació sentimental dels homes. Cal promoure concepcions alliberadores de la masculinitat i de la feminitat entre la població adolescent”.

56 C Lomas (2004), pàg. 168

- **Programes de masculinitat dirigit a presos i població en risc de marginalitat**, preferiblement preventius, però també paliatius.
- Plans de **sensibilització dels mitjans de comunicació i als dirigents** de polítiques de gènere, així com programes per associacions, esplais, grups...
- Accions per a **interrelacionar** els experts en immigració, marginalitat, drogues, feminisme, educació i moviments d'alliberament sexual: la realitat és interdependent i multifactorial i com a tal cal abordar-la.
- Programes específics per a les **universitats** i, molt específicament, per a **magisteri, el curs d'aptitud pedagògica** i a la carrera de **medicina**, incloent psicologia i psiquiatria d'una forma especial.
- **Programes de salut** per evitar aquelles patologies lligades a la masculinitat i, alhora, evitar que les dones, en ocupar l'espai públic que els correspon, caiguin en l'error d'adquirir hàbits poc saludables fins ara predominant masculins⁵⁷.
- Accions per tal d'incorporar el *conflicte* i la seva **resolució no violenta** com a una dimensió més de la vida ordinària de tothom.
- Programes dirigits a la **població immigrant**: en un moment d'elevada immigració i amb una concentració de molts nens, adolescents i joves d'altres cultures cal abordar la construcció de la masculinitat tenint present també la multiculturalitat. Cal oferir a cadascun d'aquests grups ètnics i culturals un camí propi que els reconegui i que parteixi de la seva realitat, però que els dugui a construir

57 L'augment del tabaquisme i l'alcoholisme entre les dones són dos exemples clars.

una identitat masculina emancipadora i socialment no conflictiva.

- Programes dirigits a la **població general** per tal de superar visions heterosexistes que es prenen com a naturals, com si només poguessin ésser d'una forma determinada.

Despertar les aliances.

Cal forjar aliances, tant entre els homes contra la masculinitat hegemònica, com entre aquests i el feminisme. Cal, també, “despertar” molts altres departaments i col·lectius per a què s’adonin que comparteixen l’objectiu de construir una nova masculinitat positiva. En conseqüència, cal que educació, feminisme, prevenció de la drogadicció, trànsit, serveis penitenciaris, immigració... treballin conjuntament perquè tots necessiten d’una nova masculinitat per tal de poder assolir els seus propis objectius.

El camí no serà fàcil perquè tal com llegim a Lomas: “encara que les manifestacions masclistes tanquen els joves rere les reixes de les presons, els allunyen de les aules i els figuren en problemes, també donen a aquests joves la motivació i l’autoritat necessàries per tal d’arribar al cim i arraconar les dones, a pesar que siguin les noies les que demostrin nivells acadèmics superiors. Per què, llavors, voldrien els homes que ocupen les més altes posicions pertorbar el model de masculinitat que els ha col·locat on són?”⁵⁸

58 C. Lomas (2004) pàgina 76

Per oposar-nos a aquests poders poderosos que no estan interessats en els canvis cal despertar les aliances, despertar els aliats. Aquesta és una tasca fonamental. Quan la majoria de la població s'adoni que comparteix l'objectiu de conquerir i potenciar un nou model de masculinitat, aquesta serà imparable.

Conclusions finals

Els homes, igual que les dones, pateixen una estructura social basada en el sexisme, el patriarcat i l'heterosexisme. **Els costos que la societat per acceptar una identitat masculina tradicional són immensos:** escolars, personals, penitenciaris, sanitaris...

Si volem resoldre gran part dels conflictes actuals com l'homofòbia, la violència juvenil, el fracàs escolar, l'assetjament, la discriminació laboral femenina, el sostre de vidre de les dones, la violència de gènere, les conductes de risc.... hem de canviar els valors actuals que porten a una masculinitat socialment conflictiva. La masculinitat com a construcció social i els seus valors han de ser abordats de forma explícita. No podrem resoldre molts conflictes que tenen causes multifactorials, si s'ignora una de les seves causes principals: la forma com es construeix la Identitat Masculina Hegemònica.

Ni l'administració, ni els partits polítics poden quedar impassibles davant aquesta masculinitat conflictiva. És obligació dels poders públics actuar i fer-ho decididament.

Cal posar el tema de la Nova Identitat Masculina a l'agenda de tots els partits polítics, de les administracions públiques i als programes electorals. Cal fer-ho per justícia social, per equitat i

pels beneficis socials que comportarà. Aquest és el canvi radical que cal fer en les polítiques de gènere quan tot just s'està iniciant un nou segle: el segle en que dones i homes assoliran la veritable igualtat.

Lleida, 13 de gener de 2006

Fonts

- AUTORS DIVERSOS (2003); **I Convenció Catalana sobre Masculinitats, Diversitat i Diferència**; Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- ASKEW, S. i ROSS, C. (1991); **Los chicos no lloran. Sexismo en educación**; Barcelona. Paidós.
- BADINTER, E. (1993); **XY: La identidad masculina**; Madrid, Alianza.
- BONINO, L. (2001); **La masculinidad tradicional, obstáculo a la educación en igualdad**; Congreso Nacional de Educación en Igualdad, Santiago de Compostela, Xunta.
- BONINO, L. (1994); **Varones y comportamientos temerarios**; revista de Actualidad Psicológica, número 210, pàgines 4-6, Argentina.
- BONINO, L. (2001); **La masculinidad tradicional, obstáculo para la educación en igualdad**; Congreso nacional de educación en igualdad, Santiago de Compostela, Xunta de Galicia.
- BOURDIEU, P. (2000); **La dominació masculina**; Barcelona. Edicions 62
- BORRILLO, D. (2001); **Homofobia**; Barcelona. Ediciones Bellaterra.

- I CONVENCIÓ CATALANA SOBRE MASCULINITATS, DIVERSITAT I DIFERÈNCIA, autors diversos, (2003) Ajuntament de Barcelona, Coordinació de Drets Civils.
- ERIBON, D. (2000); **Reflexiones sobre la cuestión gay**; Barcelona, Ediciones Bellaterra.
- FERNÁNDEZ, J.A. i CHAVARRIA, A. (2003); **Calçasses, gallines i maricons**; Angle, Barcelona.
- FUNES, J. (1982); **La nova delinqüència infantil i juvenil**; Barcelona, Rosa Sensat i Edicions 62.
- GABARRÓ, D.(2005); **Noves masculinitats. La gran oportunitat del moviment GLBT. En defensa de polítiques de gènere per a tothom**; Revista Lambda, número 56, pàgines 10-16, Barcelona.
- GENERALITAT DE CATALUNYA, ICD/IDESCAT (2001); **Les dones a Catalunya: dades estadístiques**, Barcelona.
- GUASCH, O. (2000); **La crisis de la heterosexualidad**; Barcelona, Laertes.
- GUASCH, O. (2002); **Sociología de la sexualitat. Una aproximació a la diversitat sexual**; Barcelona, Pòrtic
- GUASCH, O.(2005); **Género y sexualidad: una perspectiva social y política**; Revista Archipiélago, revista de cultura crítica, número 67, pàginas 23-31, Barcelona.
- HOBSBAWM, E. (2002); **Historia del Siglo XX, 1914-1991**; Barcelona, Crítica.
- ICV, EuiA, (2004); **Feminitzar la societat incorporant la diversat de valors, desitjos i necessitats de les dones**; Programa per a les eleccions generals.
- MARINA, J.A. (2004); **Aprender a vivir**; Barcelona, Ariel.
- LOMAS, C. (comp.) (2003); **¿Todos los hombres son iguales? Identidades masculinas y cambios sociales**; Barcelona, Paidós.

- LOMAS, C. (comp.) (2004); **Los chicos también lloran. Identidades masculinas, igualdad entre los sexos y coeducación**; Barcelona, Paidós.
- MARINA, J.A. (2004); **Aprender a vivir**, Barcelona, Ariel.
- PRAT, E. Coord. (2004); **Els moviments socials a la Catalunya contemporània**; Barcelona, Universitat de Barcelona.
- PINEDA, L. i altres (2005); **Estructura social i desigualtats a Catalunya**; Barcelona, Fundació Jaume Bofill.
- POPPER, K. (1994); **En busca de un mundo mejor**; Barcelona, Paidós.
- SEIDLER, V. (2000); **La sinrazón masculina. Masculinidad y teoría social**; Barcelona, Paidós.
- VARELA, N. (2005); **Feminismo para principiantes**; Barcelona, Ediciones B.
- VÁZQUEZ-RIAL, H. (2004); **Hombres solos, ser varón en el siglo XXI**. Barcelona, Ediciones B.
- VIÑUALES, O. (2000); **Identidades lésbicas**; Barcelona, Ediciones Bellaterra.
- VIÑUALES, O. (2002); **Lesbofobia**; Barcelona, Ediciones Bellaterra.
- WILBER, K; (1996). **Breve historia de todas las cosas**; Barcelona, Kairós.
- WILBER, K. (1998); **Sexo, ecología, espiritualidad. El alma de la evolución**; Madrid, Gaia
- www.hombresigualdad.com
- www.ahige.org
- www.luisbonino.com
- www.danielgabarro.nom.es
- www.danielgabarro.cat

Índex

Prèvia.....	7
Introducció: un escrit per redefinir la Identitat Masculina.....	9
Primera part: compartint significats.....	13
Sexe i Gènere.....	15
Gènere i identitat.....	17
Gènere i Societat.....	19
Deconstrucció i reconstrucció de la identitat femenina....	22
Segona part: diagnosticant la realitat.....	25
Conflictes socials i identitat masculina.....	27
Identitats Masculines.....	28
La Identitat Masculina Tradicional.....	29
El nucli de la Identitat Masculina Tradicional.	41
La conquesta de la Masculinitat.	42
Els conflictes actuals: una forma de demostrar la masculinitat.	45
Tercera part: Construint propostes.....	67
Reconstruir la Identitat Masculina.....	69
Avantatges d'una nova masculinitat.....	70
Una ampliació radical de les polítiques de gènere.	73
Despertar les aliances.....	78
Conclusions finals.....	79
Fonts.....	81

